

XI. znanstveni posvet
Vodenje v vzgoji in izobraževanju

Pravice in odgovornosti različnih deležnikov v vzgoji in izobraževanju

Zbornik povzetkov

5. in 6. marec 2024, Portorož

**XI. znanstveni posvet Vodenje v vzgoji in izobraževanju
Pravice in odgovornosti različnih deležnikov v vzgoji in izobraževanju
Zbornik povzetkov**

Uredila: mag. Katja Arzenšek Konjajeva

Jezikovni pregled: Barbara Jarc

Oblikovanje naslovnice: Art Design, d. o. o.

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Predstavnik: dr. Vinko Logaj

Spletna izdaja

Ljubljana, 2024

Dostopno na: www.zrss.si/pdf/konferenca_VVI_2024_zbornik_povzetkov.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 186694915

ISBN 978-961-03-0835-5 (PDF)

Priznanje avtorstva – Nekomercialno – Brez predelav

Recenzenti

Mag. Katja Arzenšek Konjajeva, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje
Dr. Branka Likon, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje
Dr. Mihaela Zavašnik, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje
Dr. Tatjana Ažman, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje
Mag. Marko Strle, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje
Mag. Vlasta Poličnik, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje
Mag. Polona Peček, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje
Mag. Marina Pavčnik, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje
Melita Jakelj, Zavod RS za šolstvo
Mag. Klavdija Šipuš, Zavod RS za šolstvo
Kristina Bratina, Zavod RS za šolstvo
Mag. Renata Zupanc Grom, Zavod RS za šolstvo
Katarina Pajer Povh, OŠ Tončke Čeč
Tina Pajnik, OŠ Vide Pregarc
Sonja Strgar, OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika
Janja Zupančič, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
Dr. Sonja Čotar Konrad, Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem
Dr. Klavdija Šterman Ivančič, Pedagoški inštitut
Dr. Simon Slokan, Inšpektorat RS za šolstvo

Programski odbor

Mag. Katja Arzenšek Konjajeva, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje, vodja programskega odbora
Dr. Vinko Logaj, Zavod RS za šolstvo
Dr. Mihaela Zavašnik, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje

Organizacijski odbor

Eva Valant, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje

Kazalo

Program	5
Plenarni predavanja	10
Izkustvena delavnica	11
Povzetki prispevkov	12
TEMATSKI SIMPOZIJ: Odgovornosti sveta zavoda.....	12
INTERAKTIVNE DELAVNICE	14
PREDSTAVITVE REFERATOV I.....	17
TEMATSKI SIMPOZIJ: Tanka črta odgovornosti pri sodelovanju s starši	25
PREDSTAVITEV REFERATOV II.....	27
TEMATSKI SIMPOZIJ: Pravice in odgovornosti ter pričakovanja okolja izobraževalnega prostora ...	39
PREDSTAVITVE REFERATOV III.....	41

Program

Torek, 5. marec 2024

10.30–11.45	Uvod v znanstveni posvet	mag. Katja Arzenšek Konjajeva , Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje dr. Vinko Logaj , direktor, Zavod RS za šolstvo
10.30–11.45	Intervju O pravicah in odgovornostih	Peter Svetina , varuh človekovih pravic in dr. Vinko Logaj , direktor, Zavod RS za šolstvo <i>Intervju bo vodila mag. Katja Arzenšek Konjajeva, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje.</i>
11.45–12.15	Odmor	
12.15–13.45	Tematski simpoziji Odgovornosti sveta zavoda	Moderira dr. Simon Slokan , Inšpektorat RS za šolstvo, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje
13.45–14.30	Odmor s pogostitvijo	
14.30–16.00	Interaktivne delavnice	
16.00–16.15	Odmor	
16.15–17.45	Predstavitve referatov I	

Sreda, 6. marec 2024

9.00–10.30	Tematski simpozij Tanka črta odgovornosti pri sodelovanju s starši	Moderira mag. Marko Strle , Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje
10.30–11.00	Odmor	
11.00–11.45	Plenarno predavanje Avtonomija strokovnih delavcev	dr. Dejan Hozjan , Pedagoška fakulteta Univerza na Primorskem
11.45–12.30	Izkustvena delavnica Kritično mišljenje – sokratovski pogovori	Maja Vačun , OŠ Selnica ob Dravi in Sofija Baškarad , Zavod RS za šolstvo
12.30–13.00	Odmor s pogostitvijo	
13.00–15.00	Predstavitve referatov II	
15.00–15.15	Odmor	
15.15–16.45	Tematski simpozij Pravice in odgovornosti ter pričakovanja okolja izobraževalnega prostora	Moderira Klavdija Šipuš , Zavod RS za šolstvo

Torek, 5. marec 2024

12.15–13.45

TEMATSKI SIMPOZIJ: Odgovornosti sveta zavoda, moderira Simon Slokan

Dvorana Colombo

Tina Pajnik, OŠ Vide Pregarc in Sonja Strgar, OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika	Pričakovanja, pravice in dolžnosti sveta zavoda
Natalija Kotar, OŠ Frana Metelka Škocjan	V labirintu etičnosti in odgovornosti – delovanje sveta zavoda
Marjeta Čampa, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana	Načelo subsidiarnosti pri vodenju zavoda na primeru poskusa zmanjšanja kršitev osnovnih šolskih pravil

14.30–16.00

INTERAKTIVNE DELAVNICE

Simon Konečnik in Nataša Meh Peer, ŠC Velenje Dvorana Vespucci	Izzivi in dileme etične uporabe umetne inteligence v izobraževanju
Brigita Mark, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Dvorana Cook	Pojav odloga šolanja v procesu tranzicije med vrtcem in šolo: gre dejansko za otrokovo korist?
Špela Klofutar in Jera Ivanc, samozaposleni v kulturi Dvorana Amundsen	Pravica otrok do narave
Marijana Kolenko, OŠ Lava Dvorana Scott	Moč medijev – (ne)moč ravnateljev pri oblikovanju javnega mnenja o vzgoji in izobraževanju

16.15–17.45

PREDSTAVITVE REFERATOV I

Sekcija 1, moderira Klavdija Šipuš

Dvorana Vespucci

Simon Slokan, Inšpektorat RS za šolstvo	Med legitimnostjo in strokovnostjo v šolskem prostoru
Lucija Matić, Zdravstvena fakulteta, Univerza v Ljubljani	Preplet pravic in odgovornosti med kliničnem usposabljanjem v zdravstveni negi – dijak/študent, pacient in mentor
Jernej Šoštar, OŠ Kašelj	Odgovornost in proaktivnost ravnateljev na oblikovanje pogojev za oblikovanje sodobnega učnega procesa
Simon Muha, ŠC Velenje	Spletna aplikacija v podporo pravicam in odgovornostim v Izobraževanju

Sekcija 2, moderira Sofija Baškarad

Dvorana Cook

Mirko Javeršek, ŠC Kranj	Pasti spleta
Maja Glušič, ŠC Velenje	Vloga strokovnega delavca pri oblikovanju učnega procesa in utrjevanja znanja s pomočjo digitalnih orodij
Klemen Hleb, ŠC Velenje	Virtualna resničnost in lokalna skupnost: moč združenih sil
Lina Dečman Molan, ŠC Kranj	Incidenti in odgovornosti različnih deležnikov pri zagotavljanju informacijske varnosti v vzgoji in izobraževanju

Sekcija 3, moderira Mihaela Zavašnik

Dvorana Amundsen

Teja Vernik Trofenik, OŠ Velika Nedelja	Učiteljeve metaforične koncepcije o poučevanju učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja in nekateri nevromiti
Andreja Lamut Gazvoda, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana	Izvajanje dodatne strokovne pomoči v razredu
Nataša Kordiš, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana	Tolmači na ZGNL in doseganje izobraževalnih ciljev gluhih učencev in dijakov
Edis Mustafić, ŠC Velenje	Ključni izzivi sodelovanja med starši, dijaki in učitelji

Sreda, 6. marec 2024

9.00–10.30

TEMATSKI SIMPOZIJ: Tanka črta odgovornosti pri sodelovanju s starši, moderira Marko Strle

Dvorana Colombo

Gabrijela Fidler, ŠC Velenje	Sodelovanje staršev s šolo – priložnost in izziv
Silva Krevzel, ŠC Ravne	Etične dileme razrednika
Tanja Pavlič, Osnovna šola Elvire Vatovec Prade, Univerza v Trstu	Izzivi pedagoških delavcev pri obravnavi družinske tematike in komunikaciji z učenci iz raznovrstnih družin
Jerneja Jager in Mateja Režek, Pedagoški inštitut	Primokiz – oblikovanje celostnega podpornega sistema za družine z mlajšimi otroki

13.00–15.00

PREDSTAVITVE REFERATOV II

Sekcija 1, moderira Klavdija Šipuš

Dvorana Vespucci

Suzana Plemenitaš, OŠ Dobje	Odgovornost in strokovna rast sodelujočih pri učnih sprehodih
Nataša Gobec, OŠ Dobje	Odgovornosti strokovnih delavcev in učencev v okviru Erasmus+ projekta
Katarina Grom, OŠ Log-Dragomer	Razvijanje pismenosti kot temeljna zavezanost in odgovornost izražena v strateških dokumentih
Peter Pirc, OŠ Zbora odposlancev Kočevje	Pomen sodelovanja in vloga lokalne skupnosti pri vzgoji in izobraževanju
Marjeta Klevže, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana	Spremljevalec dijaka z avtistično motnjo – vloge in naloge

Sekcija 2, moderira Marko Strle

Dvorana Cook

Melita Jakelj, Zavor RS za šolstvo	Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih
Mojca Perić, Vrtec Hrastnik	Z ambasadrom delovne sreče premagujemo etične izzive in dileme
Petra Žunko, OŠ Miklavž	Vloga vodje projektne tima na šoli
Nina Kramberger, OŠ Videm	Nedržavni prazniki in šola – kršitev ali dolžnost
Darja Korpnik, OŠ Vransko-Tabor	Ali strokovni delavci res lahko delamo v največjo korist otroka?

Sekcija 3, moderira Špela Drstvenšek

Dvorana Amundsen

Suzana Šapek, ŠC Ravne na Koroškem	Sodelovanje med šolo in lokalno skupnostjo za razvoj kraja
Nataša Knez, ŠC Ravne na Koroškem	Vloga kulturno prosvetnih društev in šol pri ohranjanju kulturne dediščine na podeželju
Helena Knez, OŠ Dravograd	Izzivi povezanosti podružnične osnovne šole z lokalno skupnostjo
Tadej Kralj, OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik	Etični principi pri krepitvi slovenske narodnostne identitete v vzgoji in izobraževanju
Anita Dernovšek	Namen in moč povratnih informacij s poudarkom na učenčevi samorefleksiji – osebni dnevnik vedenja

Sekcija 4, moderira Katja Arzenšek Konjajeva

Dvorana Scott

Uroš Križanič, OŠ Komenda	Integriteta v šolskem prostoru
Katja Arzenšek Konjajeva, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje in Živa Kravanja Duh, dijakinja Gimnazije Koper	Večplastnost pravic in odgovornosti med dijaki
Martina Žnidaršič, Osnovna šola Miroslava Vilharja Postojna	Vloga drugega učitelja kot razmišljujočega praktika v prvem razredu osnovne šole
Kaja Galič Lenkič, OŠ Brežice	Igra kot vključujoča učna metoda pri učenju slovenščine za učence tujce
Sanja Marn, OŠ Vransko-Tabor	Prilagoditve v osnovni šoli – pravica otrok, nedorečena odgovornost

15.15–16.45

TEMATSKI SIMPOZIJ: Pravice in odgovornosti ter pričakovanja okolja izobraževalnega prostora, moderira Klavdija Šipuš

Dvorana Colombo

Vesna Starman, Svetovalni center za otroke in mladostnike slovenske Istre	Razumevanje vpliva različnih dejavnikov šolske klime na občutek pripadnosti šoli
Liliana Vižintin, Znanstveno-raziskovalno središče Koper	Pomen povezovanja lokalne skupnosti in izobraževalcev pri soustvarjanju inovativnih didaktičnih orodij za spodbujanje prilagajanja na podnebne spremembe z ekosistemskim pristopom
Mojca Kompara Lukančič, Fakulteta za turizem, Univerza v Mariboru	Pravica dvojezičnih govorcev in pravica do dvojezičnosti v vzgoji in izobraževanju v slovenski Istri in položaj dvojezičnosti
Staša Slapnik, Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica	Etika medijev pri oblikovanju javnega mnenja o vzgoji in izobraževanju (izkušnje in stališča dijakov srednje medijske šole)

Plenarni predavanji

Torek, 5. marec 2024

Peter Svetina, varuh človekovih pravic – intervju

S Petrom Svetino, varuhom človekovih pravic, se bosta pogovarjala dr. Vinko Logaj, direktor Zavoda RS za šolstvo, in mag. Katja Arzenšek Konjajeva, ki bo pogovor moderirala. Varuh človekovih pravic, gospod Svetina, bo predstavil delo varuha in pomembnost ohranjanja pravic in sprejemanja odgovornosti v sodobnem času.

Sreda, 6. marec 2024

Avtonomija strokovnih delavcev

Dr. Dejan Hozjan, Pedagoška fakulteta, Univerza na Primorskem

Normativna ureditev slovenskega šolstva (npr. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja) izpostavlja skrb za strokovno avtonomijo pedagoških delavcev. Temu je prvenstveno pogojeno njihovo dodiplomsko in podiplomsko izobraževanje. Ob tem pa se pojavlja vprašanje, ali tovrstna skrb za interpersonalno vertikalno/strokovno-upravno avtonomijo pedagoških delavcev dejansko še odgovarja na njihove izzive v vzgojno-izobraževalnem prostoru (npr. družbeni položaj učiteljev, kvalitetno opravljanje pedagoškega procesa, vzgojna problematika, delo z različnimi ciljnimi skupinami otrok, učencev in dijakov ter starši).

V prispevku izhajamo iz celostnega razumevanja avtonomije pedagoških delavcev, ki ne vključuje le interpersonalno vertikalno/strokovno-upravno avtonomijo, ampak se pojavlja vprašanje, do kakšne mere se je smiselno sistematično ukvarjati tudi z interpersonalno horizontalno in intrapersonalno avtonomijo pedagoških delavcev. Pri čemer se prva osredotoča na odnose do soljudi, ki jih pedagoški delavci srečujejo pri opravljanju svojega poklica (npr. učenci, sodelavci, starši itd.) in druga, ki nagovarja osebnost vsakega posameznega pedagoškega delavca. Iz prispevka je razvidno, da je zgolj normativno urejanje avtonomije slovenskih pedagoških delavcev preozko in saj jo zreducira zgolj na didaktično plat pedagoškega dela, umanjka pa skrb za razvijanje tistih oblik avtonomije, ki so »mehkejš« in prvenstveno povezane z medosebnimi odnosi na šoli in vzgojno dejavnostjo pedagoških delavcev.

Težave, s katerimi se najpogosteje soočajo pedagoški delavci v slovenskih vzgojno-izobraževalnih zavodih (in so lahko eden od razlogov za fluktuacijo pedagoških delavcev), kažejo na potrebo po širši skrbi za avtonomijo pedagoških delavcev. Za sodobnega slovenskega pedagoškega delavca namreč ni dovolj le omogočanje njegove strokovne avtonomije, kot to predvideva zakonodaja, ampak je potrebno poskrbeti tudi za njegovo »osebnostno« avtonomijo. Pedagoški delavci namreč ne vstopajo v pedagoški proces zgolj kot strokovnjaki (in uslužbenci), ampak so tudi posamezniki s svojo osebnostjo. Z omogočanjem izražanja osebnosti pedagoških delavcev in zaupanjem v njihovo profesionalnost, bi se lahko ponudile dodatne možnosti za krepitev kakovosti njihovega dela.

Izkustvena delavnica

Sreda, 6. marec 2024

Pomen poučevanja o kritičnem, skrbnostnem in sodelovalnem mišljenju ter za tovrstno mišljenje

Maja Vačun, OŠ Selnica ob Dravi in Sofija Baškarad, Zavod RS za šolstvo

Očitno je, da so vzgojno-izobraževalne ustanove postavljene pred vedno večje izzive in odgovornosti, kar se tiče vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov. Sodobni svet namreč hlepi po posameznikih in skupnostih, ki bodo samostojno in kritično razmišljali, ki bodo skrbnostno in sodelovalno naravnani, ki bodo imeli visoko stopnjo osebne in družbene integritete in ki bodo v skladu s svojimi in skupnimi vrtilinami spreminjali svet na bolje. Zavedanje, da bodo današnji otroci/mladostniki postali odrasli državljani jutrišnjega dne, nalaga strokovnim delavcem v šolah dolžnost in odgovornost, da jih ne opremimo le s teoretičnim znanjem, temveč tudi z veščinami mišljenja, s pripravljenostjo za dialog in sodelovanje z drugim/i, z željo in naravnostjo za vstopanje v svet drugih, za strpnost, solidarnost, družbeno participacijo ... Njihovo znanje mora, kot piše Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS (2011: 27), vključevati široko splošno razgledanost in odprtost duha.

Rupnik Vec in Kompare (2008: 13; po Noriss, 1985) navajata, da kritično mišljenje ni zgolj ena izmed vzgojno-izobraževalnih opcij, temveč nujni pogoj in moralna pravica vsakega učenca. Kritično mišljenje označita kot eno temeljnih kompetenc, kakršni sta branje in pisanje, ki jo je treba poučevati (Prav tam: 315). Iz tega sledi, da je poučevanje o kritičnem mišljenju in za kritično mišljenje dolžnost vsakega učitelja. Številne teoretike kritičnega mišljenja povezuje prepričanje, da se dovtetnost in sposobnost kritičnega misleca najbolje razvijata v okviru rednega pouka in da je zato kritično mišljenje smiselno poučevati v sklopu vsebin posameznih predmetov in ne kot ločen predmet. Pri predavanju se bomo spraševali *Kako?* in *Zakaj?*.

Torek, 5. marec 2024

TEMATSKI SIMPOZIJ: Odgovornosti sveta zavoda

Pričakovanja, pravice in dolžnosti sveta šole

Tina Pajnik, Osnovna šola Vide Pregarc, Ljubljana, in Sonja Strgar, Osnovna šola Antona Martina Slomška Vrhnika

Prispevek obravnava transparentnost in javnost delovanja svetov zavoda, pravice in dolžnosti članov svetov zavodov ter pričakovanja zaposlenih. Svet šole kot najvišji organ javnega zavoda ima svojo pravno podlago v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) ter v aktu o ustanovitvi javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda. ZOFVI opredeljuje sestavo in pristojnost sveta ter volitve članov, akti o ustanovitvi pa natančneje opredeljujejo delovanje sveta zavoda. Številni sveti zavoda oblikujejo tudi poslovnik, s katerim urejajo postopke in dorečejo pravila delovanja. Po pregledu zakonodaje in revizijskega poročila iz leta 2021, ki je proučil učinkovitost sistema upravljanja javnih zavodov, smo raziskali delovanje sveta šole in sveta staršev. Zanimalo nas je, ali sveti zavodov delujejo po načelu transparentnosti, ali so informacije o delovanju javne, kako se posredno oblikujejo pravice in dolžnosti članov sveta in kaj se od njih pričakuje. Podatke smo pridobili s 451 spletnih strani javnih osnovnih šol v času od avgusta do novembra 2023. Izvedli smo 30 intervjujev med zaposlenimi na dveh osnovnih šolah. Vprašanja v intervjujih so zadevala stališča o delovanju predstavnikov interesnih skupin v svetu zavoda. Rezultati analize so pokazali, kako osnovne šole objavljajo informacije javnega značaja na spletnih straneh, na kakšen način obveščajo in kakšne so razlike med regijami ter občinami. Analiza kvalitativnih podatkov, pridobljenih z intervjuji, je pokazala, kakšna pričakovanja imajo zaposleni do članov sveta zavoda, kaj so pravice in dolžnosti sveta zavoda in kje so opredeljene. Pridobljeni rezultati odpirajo nova vprašanja na področju delovanja sveta zavoda in ponujajo možnost za izboljšave v obliki sodelovanja in izobraževanja članov sveta šole.

V labirintu etičnosti in odgovornosti – delovanje sveta zavoda

Natalija Kotar, Osnovna šola Frana Metelka Škocjan

Namen prispevka je raziskati pravično, vključeno in odgovorno ravnanje sveta zavoda v teoriji in praksi. Pravne podlage za delovanje sveta zavoda kaj hitro najdemo na spletu in v zakonodajnih podlagah, a o pomembnosti etičnega delovanja in odgovornega ravnanja posameznih članov le redko zasledimo zapis v literaturi. Beremo lahko o odgovornosti, ki pa nima zapisov posledic neprimerne delovanja posameznikov, ti pa s svojim delovanjem močno vplivajo na življenje, delo in počutje vseh deležnikov v šoli. Člani sveta zavoda se morajo seznaniti s svojimi temeljnimi pravnimi podlagami, ki zapisujejo pristojnosti njihovega delovanja. Prav bi bilo, da bi člani poznali Pravno-informacijski sistem (PIS RS), na katerem so prosto dostopni vsi pravni dokumenti in dokumenti, ki jih izdajo institucije Evropske unije in Sveta Evrope. ZOFVI v 46. členu določa pristojnosti delovanja sveta zavoda, a omenja le formalno delovanje članov sveta zavoda. V prispevku bodo predstavljeni tudi vidiki neformalnega

delovanja članov sveta zavoda in njihovo odgovorno ravnanje. Pogosto pride v svetu zavoda zaradi nasprotujočih si interesov do stihijskega reševanja nastalih problemov, zato je potreben preudaren izbor članov v svet zavoda. To naj bi bili posamezniki, ki dobro poznajo zakonodajo, ki imajo izkušnje s področja vodenja, ki dobro poznajo slovenski jezik, ki ne delujejo politično in ki imajo visoka etična oziroma moralna načela. Vrednote posameznika pa naj sovpadajo z visokokakovstnimi izobraževalnimi standardi v šolstvu. In kako to doseči? Težko. Zato je pomembno, da se vsi deležniki podpore javnih vzgojno-izobraževalnih zavodov zavedajo odgovornega in etičnega ravnanja. Posamezni člani sveta zavoda namreč s svojim delovanjem močno vplivajo na klimo na šoli. Klima delovanja na šoli pa izredno močno vpliva na medosebne odnose med učitelji in učenci ter neposredno na učne rezultate učencev in delovne rezultate učiteljev. Kot družba si želimo, da se člani sveta šole zavedajo svoje formalne in neformalne odgovornosti, da zmorejo preudarno ravnati in da pri sprejemanju Poslovnika sveta zavoda vanj vključijo tudi etičnost delovanja članov ter posledice za njihovo neodgovorno ravnanje.

Načelo subsidiarnosti pri vodenju zavoda na primeru poskusa zmanjšanja kršitev osnovnih šolskih pravil

Marjeta Čampa, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

Na Zavodu so se povečale kršitve šolskih pravil: uporaba telefona med poukom, nošenje čevljev namesto copat in kajenje znotraj šolskega območja. Zdelo se je, da je v tem času, ko je pred Zavodom gradbišče, še posebej moteče nošenje zunanje obutve v notranjih prostorih, saj se je zaradi blata začela nabirati umazanija. Vodstvo se je odločilo, da skupaj z vabilom na 3. pedagoško konferenco strokovnim delavcem pošlje tudi Protokol obveščanja in ukrepanja ob kršitvah šolskih pravil in na ta način pomaga učiteljem pri spremembi vedenja mladostnikov. Protokol je izpostavljal tako kršitve kot strokovne delavce, ki dijaka opazijo, da jih krši, ter nadaljnje pričakovano vedenje teh strokovnih delavcev in nazadnje tudi pričakovano vedenje razrednika. Razredniki kot končni sklicatelji sestankov pri izdelavi Protokola niso sodelovali. Veliko jih je doživljalo, da predlagani Protokol neposredno krši njihovo avtonomnost in že ustaljeno prakso.

Glede na razvoj dogodkov v nadaljnjih mesecih lahko rečemo, da bi bilo modro bolj konsistentno upoštevati načelo subsidiarnosti. To načelo izpostavlja, naj se odločitve v organizaciji sprejemajo na ravni, ki jo neposredno zadevajo, in ne, da se te odločitve prepuščajo celotni skupini ali vodstvu. Pristop po načelu subsidiarnosti bi zaviral centraliziranje pristojnosti in zahteval odgovornost na vseh posameznih nivojih Zavoda. Po takšnem pristopu bi vodstvo predstavilo cilje in se ne bi tako neposredno vtikalo v samo delo strokovnih delavcev, ki bolje poznajo svoj lastni kontekst in razmere na terenu. Omenjeni novi Protokol, na primer, predlaga pogovor na razredni uri po najmanj treh vpisih, veliko razrednikov pa se z mladostniki pogovori ob vsakem vpisu. Podobno bi se z načelom subsidiarnosti izognili pričakovanjem strokovnih delavcev, da bosta vodstvo ali razrednik namesto njih storila, kar lahko oni na svoji ravni opravijo sami. Spodbujanje vpisovanja kršitev je namreč privedlo tudi do tega, da je učitelj v treh zaporednih urah vsako uro vpisal dijaka, z dijakom pa glede tega ni rekel niti besede.

Izzivi in dileme etične uporabe umetne inteligence v izobraževanju

Simon Konečnik in dr. Nataša Meh Peer, Šolski center Velenje

Umetna inteligenca (UI) nam prinaša priložnosti za izboljšanje izobraževanja. Lahko nam poenostavi številne birokratske naloge, omogoča prilagoditev učenja različnim potrebam udeležencev izobraževanja, zagotavlja nove in bolj privlačne izkušnje, podpira dvig kakovosti poučevanja in podobno. Hkrati lahko prinaša tudi kompleksne etične izzive in dileme. Namen interaktivne delavnice sta skupni razmislek o konkretnih dejavnostih, ki jih lahko šole izvajamo že danes, ter spodbuditev izmenjave izkušenj med udeleženci delavnice glede etične uporabe UI.

V interaktivni delavnici bomo predstavili primere izkušenj s sodelovanja šole pri dveh mednarodnih projektih Erasmus + na temo implementiranja vsebin UI v kurikulum in še nekaj drugih izkušenj šole pri uporabi UI v izobraževanju. Nekatero elemente uvajanja UI na različnih področjih izobraževanja smo podprli tudi z raziskavami in to želimo predstaviti z elementi etičnih dilem in izzivov, ki smo jih prepoznali.

Predstavljene izkušnje šole bodo podlaga za izmenjavo izkušenj med udeleženci interaktivne delavnice. Na tej podlagi želimo pridobiti informacije o izkušnjah in morebitnih pristopih, ki so jih udeleženci delavnice preizkusili pri svojem delu z udeleženci izobraževanja, ter o rezultatih. Ključni del interaktivne delavnice bo razprava o tem, kaj si predstavljamo pod pojmom etična uporaba UI v izobraževanju. Kakšne so v tem primeru pravice in dolžnosti vseh deležnikov v vzgojno-izobraževalnem procesu? Ali je rešitev, da se sklicujemo na etičnost in zaradi ohranjanja varnosti ne izvajamo sprememb v smislu prilagajanja hitremu tehnološkemu razvoju – ali pa naj iščemo nove poti ob zavedanju, da nas lahko presenetijo različne etične preizkušnje? Kaj lahko ali mora v tem kontekstu izobraževalna institucija narediti sama in kaj je vsebina sistemskih sprememb, ki jih (še) ni?

Pojav odloga šolanja v procesu tranzicije med vrtcem in šolo: gre dejansko za otrokovo korist?

Brigita Mark, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje

Obdobje, ko se otrok iz vrtca vključuje v osnovno šolo, je preizkušnja zanj in za njegove starše. Obstajajo kakovostni programi prehoda iz vrtca v šolo, vendar vsebujejo določene vrzeli, na katere sta nas med drugim opozorili tudi mednarodno poročilo OECD (2017) ter nacionalno poročilo o prehodu (Mlekuž, 2022). Slovenska zakonodaja (45. člen Zakona o osnovni šoli) omogoča, da se otroku lahko začetek šolanja na predlog staršev odloži za eno leto, če se ugotovi, da še ni pripravljen za vstop v šolo. Tako v mednarodni javnosti kot tudi v Sloveniji pa obstajata dva nasprotna pola: eden, ki govori v prid odlogu šolanja, in drugi, ki temu odločno nasprotuje, vendar enotne ugotovitve ne obstajajo.

Posamezne raziskave (Fortner in Jenkins, 2017; Greenburg in Winsler, 2021) so pokazale na določene kratkoročne koristi odloga, čeprav so bili vzorci sestavljeni iz nacionalnih sistemskih ali eksperimentalnih podatkov tudi kvaziekperimentalne zasnove. Dolgoročnih prednosti ni zaznati. Ravno nasprotno, raziskovalci (Mendez, Kim, Ferron in Woods, 2015) so odkrili, da je pri učencih z odlogom obstajala večja verjetnost, da bodo vključeni v posebni izobraževalni program, številne raziskave (Lincove in Painter, 2006) so pri teh otrocih pokazale večjo razširjenost vedenjskih težav in

zlorabo substanc, bolj verjetno so imeli kot odrasli nižjo plačo ali v srednji šoli višjo stopnjo osipa. V raziskavi (Deming in Dynarski, 2008), v kateri so primerjali učence z odlogom, so ugotovili, da so bili ti bolj nezavzeti, da so manjkrat dokončali domače naloge in da so imeli nižji akademski uspeh v primerjavi z drugimi, ki so bolj cenili šolo in imeli več pozitivne samomotivacije ter so bolj redno obiskovali pouk. Oshima in Domaleski (2010) sta ovrednotila dosežke otrok, ki so obiskovali vrtec in ki sta jih spremljala vse do srednje šole z namenom, da bi raziskala razlike v uspešnosti glede na kronološko starost otrok, sicer rojenih istega koledarskega leta. Ugotovila sta, da gre za precejšnje razlike med mlajšimi otroki (rojenimi na začetku leta) in starejšimi otroki (rojenimi jeseni). Toda vrzel v uspešnosti, očitna v vrtcu, se je hitro zmanjšala v obdobju od 1. do 3. razreda, čeprav je vztrajala vse do 5. razreda, nato pa se je v srednji šoli izravnala. Razlika v uspešnosti v začetnih razredih, ki je bila posledica datuma rojstva, je bila veliko večja kot razlika, ki jo je povzročila razlika med spoloma. H. Buddelmeyer in T. Le (2011) pa trdita, da odlog šolanja za eno leto edine statistično pomembne rezultate prinese v segmentu, da je pri učencih, ki so vstopili v šolo leto dni kasneje, za od 27 do 66 odstotkov manjša možnost ponavljanja kateregakoli razreda.

Mi smo izvedli empirično raziskavo s kvalitativnim raziskovalnim pristopom z uporabo delno strukturiranih intervjujev s starši in strokovnimi delavci. Na podlagi obdelave podatkov smo identificirali in konceptualizirali razloge za odlog šolanja. Preučili smo tudi vpliv družbenega okolja v Sloveniji (družbena omrežja in članki v medijih) na mnenje staršev. Z uporabo kvalitativne analize pridobljenih podatkov smo pokazali vzročno povezavo, kako družbeno okolje vpliva na razumevanje in izvajanje pravice otroka do izobraževanja.

Pravica otrok do narave

Špela Klofutar, Zavod za izobraževanje in svetovanje Špelinice in Jera Ivanc, samozaposlena v kulturi, dramaturginja, književnica in prevajalka v slovenski jezik ter iz slovenskega jezika v tuj jezik

Starševstvo sodobnega družinskega okolja je časovno omejeno, kar se odraža tudi v času, ki ga starši preživijo s svojimi otroki v naravi. Zaradi prehoda vzgoje v institucije, na primer v vrtce in osnovne šole, so to tisti konteksti, v katerih lahko otroci pridobivajo kompetence, tudi tako imenovane zelene kompetence.

Konvencija o otrokovih pravicah je mednarodna pogodba o človekovih pravicah, ki vključuje pravico otrok do narave. Zaradi odtujenosti ljudi in še posebej otrok od narave smo priča škodljivim posledicam, kot so prekomerna debelost, težave s pozornostjo, zmanjšana ali zapoznena uporaba čutov, izginjanje neposrednih izkušenj, kratkovidnost, depresija. Posledično se izgublja zavest za odgovorno skrb za naravo in okolje v prihodnosti. Pravica otrok do narave se pomembno udejanja pri izvajanju učenja na prostem. Vendar pa pogostost izvajanja učenja na prostem po izobraževalni vertikali upada.

Strokovni delavci v institucijah in njihovi vodje, na primer ravnateljice šol, težko udejanjajo to pravico: spopadajo se z ovirami pri načrtovanju učenja na prostem, z ovirami zaradi prehoda, povezanega z digitalno dobo, in s pojasnjevanjem pojava podnebnih sprememb, ki jih otroci težko konceptualizirajo in prepoznajo iz lastnih izkušenj.

V raziskavi smo preučili vpliv dejavnosti, temelječih na neposrednih izkušnjah v naravi, na kompetence otrok, kot so znanje, spretnosti ter odnos do narave. Raziskava je temeljila na kvaziekperimentalni metodi pedagoškega raziskovanja. Podatke smo obdelali s statističnim programom IBM SPSS 22.

Ugotavljamo, da so neposredne izkušnje v naravi učinkovitejše od simboličnih izkušenj o naravi,

pridobljenih v učilnici. Naša raziskava dokazuje, da lahko neposredno izkušnjo v naravi nadgradimo s kakovostnimi simboličnimi izkušnjami, kot so: dokumentarni filmi, knjige, revije, digitalne igre in tako naprej.

Na podlagi raziskave smo zasnovali projekt spletne platforme DIGI GREEN BACKPACK (Digitalni zeleni nahrbtnik) z vsebinami v virtualnem učnem okolju, ki podpirajo izobraževanje v fizičnem učnem okolju na prostem za celotno vertikalno v vzgoji in izobraževanju s ciljem izboljšanja znanja in kompetenc GreenComp.

Moč medijev – (ne)moč ravnateljev pri oblikovanju javnega mnenja o vzgoji in izobraževanju

Marijana Kolenko, Osnovna šola Lava

Izhodišča za razmišljanje: zakaj področje vzgoje in izobraževanja ni zanimivo za medije ter v kolikšni meri mediji vplivajo na pogled javnosti na področje vzgoje in izobraževanja; v kolikšni meri mediji poročajo o vzgoji in izobraževanju in kako lahko s pristranskim poročanjem vnašajo nezaupanje do vzgoje in izobraževanja (negativne novice, pozitivne novice ...); ali lahko ravnatelji in strokovni delavci vplivajo na javne medije, da bi vzgoja in izobraževanje našla več prostora v medijih, da bi dosegli bolj pravično razmerje v primerjavi z na primer športom, kulturo, gospodarstvom.

Problem: Izhajala sem iz analize sodelovanja OŠ Lava z mediji na lokalni in širši ravni ter iz realnega stanja, da so mediji pogosto nezainteresirani za vzgojo in izobraževanje (še posebej v vrtcih in osnovni šoli). Težava je tudi, da mediji praviloma raje poročajo o negativnih pojavih s predpostavko, da ljudje raje berejo slabe novice. Ravnatelji in strokovni delavci za medije niso dovolj zanimivi, zato tudi izjemno težko izpostavljajo pozitivne vidike vzgoje in izobraževanja ter vplivajo na odnos mladih in odraslih do pomembnih družbenih vprašanj (na primer do bralne kulture, učenja, celovitega razvoja osebnosti, aktivnega državljanstva ...).

Metode raziskave: Zanimalo me je, koliko šol in vrtcev ima narejen načrt sodelovanja z mediji oziroma zakaj ga nimajo ter koliko šol ima z mediji sklenjene pogodbe. V intervjujih sem pri 25 naključno izbranih kolegih ravnateljih v regiji preverila, kako pri njih poteka sodelovanje z mediji, katere teme medije najbolj zanimajo, kakšna so pričakovanja ravnateljev do javnih medijev ter kako bi lahko mediji podprli prizadevanja šol za boljši odnos javnosti do šolstva. Raziskava je za osvetlitev odnosa do področja vzgoje in izobraževanja zajela tudi 10 novinarjev, ki delujejo na lokalni in regijski ravni; preverila sem, zakaj jih vrtci in šole ne zanimajo ter kdo odloča, koliko prostora se namenja vzgoji in izobraževanju ...

K ugotovitvam in sklepom raziskave sem dodala primer poročanja medijev ob izdaji naše 8. Rastoče knjige (odpira področja komuniciranja, družbenih omrežij, platform, odnosa mladih do omrežij) ter primer odziva medijev na naš Model državljskih kompetenc (ponuja nekaj odgovorov in rešitev, kako z usmerjenim delom povečevati zavedanje učencev o aktivnem državljanstvu).

Med legitimnostjo in strokovnostjo v šolskem prostoru

Simon Slokan, Inšpektorat RS za šolstvo

Namen prispevka je prikazati pomen in dejanski vpliv nezavedanja pomena zakonitosti in strokovnosti v šolskem prostoru. Prevečkrat se namreč pojavlja dilema, ali je strokovnost nad zakonitostjo oziroma zakaj zakonodaja zavira razvoj šolstva. Sami smo prepričani, da morata biti omenjena pojma za učinkovito, profesionalno in razvojno usmerjeno družbo sinergijsko povezana. Tako zakonitost kot strokovnost sta bistvena elementa vsakodnevnega dela vseh zaposlenih v vzgoji in izobraževanju, pri čemer samo z upoštevanjem obeh lahko dosegamo cilje vzgoje in izobraževanja.

Metode: Prispevek temelji na pregledu literature, že izvedenih analiz omenjenega področja in normativnih podlag, ki v šolskem prostoru urejajo zakonito – legitimno in strokovno izvajanje nalog, ob čemer bomo predstavili tudi sodbe, ki določajo razmejitve in sinergije med zakonitostjo in strokovnostjo, ki vplivajo na delo v šoli.

Rezultati: Sodna praksa, ki obravnava primere s področja vzgoje in izobraževanja, in ugotovitve inšpekcijskih postopkov z omenjenega področja ugotavljajo, da na določenih področjih delovanja zavodov vzgoje in izobraževanja prihaja do razkoraka med zavedanjem pomena zakonitosti in strokovnosti. Rezultate oziroma ugotovitve omenjenih organov bomo v nekaterih delih prikazali tudi s statističnimi podatki, pri čemer bomo poskušali prikazati (morebiten) razkorak med legitimnostjo in strokovnostjo. Zavedanje pomena načela pravne države mora postati temelj šolskega prostora, seveda pa mora temeljiti tudi na strokovnih podlagah. Vse omenjeno neposredno vpliva tudi na zaupanje okolja do šolskega sistema.

Diskusija in sklepi: Ugotovitve analize temeljijo na perspektivi in izkušnjah avtorja, ki se z omenjenim področjem vsak dan ukvarja na normativni in operativni ravni. Glede na dejstvo, da podobnih prispevkov in analiz v Sloveniji v takšnem segmentu (še) ni, istočasno pa na operativni ravni vsak dan prihaja do dileme, kaj je pomembnejše, legitimnost ali strokovnost, kar je z vidika odličnosti sistema lahko zelo nevarno.

Preplet pravic in odgovornosti med kliničnim usposabljanjem v zdravstveni negi – dijak/študent, pacient in mentor

Lucija Matić, Zdravstvena fakulteta Univerze v Ljubljani in Špela Flerin, Srednja zdravstvena šola Ljubljana

Izhodišča: Pravice in odgovornosti med kliničnim usposabljanjem zdravstvene nege se prepletajo med številnimi deležniki tega procesa. Študija primera opisuje primer pacientke v zadnjem stadiju neozdravljive progresivne bolezni, ki je šolski mentorici nepričakovano vpričo dveh dijakov izrazila željo po aktivni evtanaziji. V času šolanja se dijaki/študentje zdravstvene nege lahko le delno pripravijo na terapevtski pogovor. Znanja s področja celostne obravnave, spremljanja umirajočih in terapevtskega pogovora ostajajo na deklarativni ravni praviloma vse do vstopa v klinično okolje, kjer se pojavi takojšnja potreba po uporabnem znanju s teh področij. To je lahko vir stresa za vse deležnike.

Metode: Uporabljena je bila kvalitativna raziskava – deskriptivna, fenomenološka, retrospektivna študija primera posnetka stanja. Izvedena je bila tudi fokusna skupina z namenom refleksije dogodka.

Prikazani primer uporablja hevristični pristop, ki prikazuje in raziskuje marginalni primer v izobraževanju zdravstvene nege.

Rezultati: Pacientkina izražena želja ni bila dopustna z vidika veljavne zakonodaje in poklicnih etičnih kodeksov. Ne glede na to se je terapevtski pogovor o pacientkini želji in o vzrokih zanjo lahko odvijal brez zadržkov. Terapevtski pogovor je potekal nepričakovano, spontano ter je na koncu privedel do razbremenitve pacientke, ki je ob koncu pogovora izrazila hvaležnost, pomirjenost in sprejemanje svojega stanja. Študentje so v času pogovora pacientki izkazovali naklonjeno skrb, med razbremenilnim pogovorom zunaj bolniške sobe pa so izrazili visoko stopnjo stresa, nepripravljenosti na tovrstne situacije in neznanje o ustreznem ukrepanju ob njihovem pojavu.

Diskusija in sklepi: Izobraževanje na področju zdravstvene nege je treba zasnovati tako, da bo vključevalo več učnih situacij, problemskega načina pouka, simulacij kliničnega okolja ter treninga veščin komunikacije, ki bi dijake/študente opolnomočili za delo v zahtevnih kliničnih okoljih tako v pogostih kot tudi v marginalnih primerih. S tem bi pacientom omogočili kakovostnejšo oskrbo, študentom pa nižjo raven stresa in večji občutek kompetentnosti.

Odgovornost in proaktivnost ravnateljev pri oblikovanju pogojev za oblikovanje sodobnega učnega procesa

Jernej Šoštar, Osnovna šola Kašelj

V prispevku poskušamo spodbuditi pozitivno in odzivno izobraževalno politiko z osvetlitvijo področij, ki bi jih bilo v želji po zagotovitvi sodobnega učnega procesa v šolah treba obravnavati. Začnemo z analizo stanja in predlogi sprememb na področju računalniškega opismenjevanja in njegove umestitve v obvezne predmete ter nadaljujemo z analizo predmetnikov in predlogom vzpostavitve sklopov povezanih predmetov. V prispevku smo tudi kritični do izbirnih predmetov in ponujamo predlog reorganizacije ter se dotaknemo pomena in organizacije dni dejavnosti. Poglobimo se tudi v delo z otroki s posebnimi potrebami in z nadarjenimi učenci ter iščemo konkretne možnosti reorganizacije, ki bi prinesla boljše in zelene učinke za učence. Nadalje v prispevku kritično gledamo na Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter argumentirano predlagamo njegove spremembe in usmerjamo fokus razmišljanja v spremljanje otrokovega napredka. Sistematično pregledamo trenutno ureditev vpisa v srednjo šolo ter razmišljamo o smiselnosti trenutne ureditve in umestitve nacionalnega preverjanja znanja. V želji po bolj kakovostni pripravi učencev na srednjo šolo razmišljamo o rešitvah in predlagamo možne rešitve za trenutno sistemsko ureditev tako pogojev za vpis v srednjo šolo kot samega nacionalnega preverjanja znanja. Prispevek sklenemo s pričakovanjem odgovornosti pristojnih institucij in pozivom, naj prispevajo svoj delež v posodabljanju slovenskega (javnega) šolstva. Naj nam poleg javne potrditve, da dobro delamo, to izkažejo tudi z normativnim urejanjem šolskih dejavnosti in postopkov. Ker se zavedamo, da je za doseg ciljev kakovostnega šolskega sistema ključnega pomena tesno sodelovanje med šolami in pristojnimi institucijami, v prispevku pozivamo k vzpostavitvi trdnega dialoga, ki bo omogočil izmenjavo idej, potreb in perspektiv ter soustvarjanje učinkovitih rešitev za izboljšanje našega izobraževalnega sistema.

Spletna aplikacija v podporo pravicam in odgovornostim v izobraževanju

Simon Muha, Šolski center Velenje

Danes so spletne aplikacije postale nepogrešljiv del našega vsakdana, tudi v šolskem okolju, kjer dejavno uporabljamo različna spletna orodja. Njihov prispevek k izboljšanju učnega procesa in prilagajanju potrebam uporabnikov je izjemen, saj so poenostavile številne procese ter omogočile bolj učinkovito in prilagojeno izobraževanje.

Na šoli smo razvili spletno aplikacijo, ki učinkovito upravlja ter spremlja kakovost v izobraževalnem okolju. Predstavitev te rešitve zajema celoten proces razvoja, implementacijo ter dosežene rezultate naše aplikacije za vodenje kakovosti na šoli.

Aplikacija, razdeljena na tri ključne dele, tvori celovit sistem za učinkovito upravljanje kakovosti. Prva komponenta omogoča vključitev obstoječih ali razvoj lastnih sistemov kakovosti, prilagojenih potrebam šole, kar zagotavlja objektivno oceno kakovosti šolskega okolja in usmerjeno zbiranje mnenj različnih deležnikov.

Drugi del aplikacije se osredotoča na izvajanje kampanj za pridobivanje specifičnih povratnih informacij, s čimer pridobimo realen vpogled v zadovoljstvo dijakov, staršev, učiteljev ter drugih deležnikov. Aplikacija samodejno generira prilagojene spletne vprašalnike, olajšuje proces zbiranja informacij in omogoča hitro prepoznavanje področij, ki zahtevajo izboljšave.

Tretji del aplikacije pa skrbi za administrativne vidike šolskega sistema, vključno s shranjevanjem podatkov in z enostavnim upravljanjem dostopa, kar zagotavlja varnost občutljivih informacij in omejitev dostopa, ki je omogočen le pooblaščenim osebam.

Z implementacijo aplikacije se spreminjajo tudi pravice in odgovornosti ravnateljev in strokovnih delavcev, ki postajajo ključni soustvarjalci učnega procesa. Njihova odgovornost zdaj vključuje zagotavljanje ustrezne uporabe aplikacije, oblikovanje ciljev ter pridobivanje relevantnih povratnih informacij, kar spodbuja transparentnost. Hkrati poudarjamo pravice in odgovornosti otrok, učencev ter dijakov, ki prek aplikacije izražajo svoje mnenje, dejavno sodelujejo in soustvarjajo lastno učno okolje. S tem prispevajo k ozaveščanju o odgovornosti do lastnega učenja ter k izboljšavam v izobraževalnem procesu.

Pasti spleta

Mirko Javeršek, Šolski center Kranj

Vodenje v vzgoji in izobraževanju je v postmodernem svetu, ko smo vsak trenutek izpostavljeni novim tehnološkim izumom in napravam, pa tudi nenehno novim načinom uporabe tehnologije, na prvi pogled učinkovitejše. Podrobnejši pogled pa ob navidezni večji storilnosti pokaže, da se počasi oddaljujemo in odtujujemo od bistva. Obdaja nas tehnologija, ki je včasih tudi ne znamo uporabljati na ustrezen način. Raznovrstna družbena omrežja, spletni forumi ter vedno nove aplikacije so vir in novo okolje za profesionalno delo in tudi preživljanje prostega časa. Ta nova okolja pa nosijo s seboj tudi precejšnja varnostna tveganja.

Internet je zelo uporabno in skorajda nujno orodje za urejanje, deljenje ter dostop do podatkov za vsakršne namene. Tako moramo danes, bolj kot kadar koli prej, poznati njegovo delovanje in pasti, ki prežijo na nas. Vodenje v vzgoji in izobraževanju z novimi načini uporabe tehnologije postaja zahtevnejše. Vendar pa podrobnejši pogled razkrije, da se v tem hitrem tehnološkem napredku počasi

oddaljujemo in odtujujemo od bistva vzgoje in izobraževanja.

V današnjem svetu nas obdajajo različne tehnološke naprave, ki včasih niso ustrezno uporabljene. Družbena omrežja, spletni forumi in nenehno pojavljanje novih aplikacij so ne le vir informacij, temveč tudi novo okolje za profesionalno delo in preživljanje prostega časa. Vendar pa ta nova okolja prinašajo s seboj tudi varnostna tveganja, ki jih je pomembno prepoznati in obvladovati.

Internet je postal nepogrešljivo orodje za urejanje, deljenje in dostop do informacij za različne namene. Vendar pa se s tem pojavljajo tudi pasti in nevarnosti, ki jih moramo bolj kot kdaj koli prej prepoznati in obvladovati. Vodenje v vzgoji in izobraževanju se tako sooča z izzivom razumevanja in upravljanja hitro spreminjajočih se tehnoloških okolij, ki postajajo vedno zahtevnejša in kompleksnejša.

Vloga strokovnega delavca pri oblikovanju učnega procesa in utrjevanja znanja s pomočjo digitalnih orodij

Maja Glušič, Šolski center Velenje

Digitalna doba s sabo prinaša veliko orodij, ki jih lahko uporabimo tudi v izobraževanju. Vloga strokovnega delavca pri oblikovanju učnega procesa in utrjevanju znanja s pomočjo digitalnih orodij, kot je Quizizz, je ključnega pomena za ustvarjanje interaktivnega in učinkovitega okolja za dijake. To se odraža predvsem v dovednosti in odzivnosti do sprejemanja ter vključevanja digitalnih orodij v učni proces. V prispevku bomo opisali, kako smo uporabili digitalno platformo, da bi okrepili znanje dijakov z utrjevanjem snovi. Naša raziskava se je osredotočila na preučevanje vpliva in učinkovitosti uporabe platforme Quizizz pri spremljanju napredka dijakov. Na podlagi teh podatkov smo lahko prilagodili naš način poučevanja, ponudili dodatno pomoč tistim, ki jo potrebujejo, ter prilagajali tempo ali način predstavitve gradiva. Učiteljeva dovednost za uvedbo digitalnih vsebin je spodbudila razmišljanje, reševanje problemov in uporabo kritičnega mišljenja dijakov. Z uporabo Quizizza smo omogočili dijakom, da sami preverjajo svoje znanje. Takšne možnosti lahko pomagajo utrjevati koncepte, razvijati znanje in spodbujati dijake k bolj aktivnemu učenju. Na podlagi rezultatov smo naredili analizo in okvirno primerjavo doseženih ciljev tistih dijakov, ki so svoje znanje utrjevali s pomočjo digitalne platforme, in tistih, ki niso. O mnenju sprotnega utrjevanja znanja s pomočjo digitalne platforme smo povprašali dijake. Ugotovili smo, da sprotne utrjevanje in preverjanje znanja s platformo Quizizz spodbuja njihovo motivacijo. Hitrost in natančnost reševanja v realnem času spodbujata dejavno sodelovanje. Interaktivnost kvizov pritegne pozornost dijakov, spodbuja učenje in omogoča takojšnjo povratno informacijo. To krepi zaupanje v lastno znanje in spodbuja željo po nadaljnjem učenju. V našem primeru rezultatov analize se je izkazalo, da so pri prilagajanju učnih procesov ključni strokovni delavci, pri čemer pa ima pomembno vlogo tudi njihova dovednost za digitalne vsebine.

Virtualna resničnost in lokalna skupnost: moč združenih sil

Klemen Hleb, Šolski center Velenje

Vključevanje lokalne skupnosti v vzgojo in izobraževanje je ključna sestavina za ustvarjanje obogatene in prilagojenega izobraževalnega okolja, ki spodbuja rast in razvoj vseh dijakov. Uporaba virtualne resničnosti lahko to sodelovanje še dodatno poglobi in omogoči vsem dijakom, ne glede na geografski položaj ali ekonomski status, enakovreden dostop do izobraževanja in razvoja.

Lokalna skupnost lahko šolam ponudi edinstvene virtualne vsebine, ki obogatijo učno izkušnjo dijakov. Na splošnem izobraževalnem področju lahko te vsebine vključujejo virtualne ogledе zgodovinskih lokacij, raziskovalne ekskurzije v naravo ali virtualne delavnice z lokalnimi strokovnjaki.

V strokovnem delu izobraževanja pa dijaki lahko spoznajo lokalna in globalna podjetja ter njihovo opremo in se to opremo učijo upravljati preko virtualne resničnosti. Prvi koraki pri spoznavanju opreme in procesov v virtualnem okolju so varnejši, saj dijaki lahko opazujejo proces, eksperimentirajo in se učijo iz napak brez tveganja za poškodbe.

Na področju elektrotehnike in mehatronike je virtualna resničnost rešila številne težave. Dijaki si lahko preko VR-vsebin ogledajo več podjetij v lokalnem in globalnem okolju kot v živo ter lahko vidijo opremo in procese, do katerih je težko dostopati med fizičnim ogledom. Virtualna resničnost jim omogoča tudi večkratno opazovanje delovanja opreme, kar podpira učenje in omogoča podrobno analizo procesov ter razumevanje posledic napak.

Dijaki lahko v virtualni obliki dostopajo do najnovejše opreme, ki se uporablja v industriji. Ta oprema v fizični obliki v izobraževalne ustanove skoraj vedno prispe z zamikom.

Uporaba virtualne resničnosti je tudi popestritev rednega izobraževalnega dela in s tem tudi motivacija dijakov.

S pravilno implementacijo VR-tehnologije lahko šole zagotovijo enakopraven dostop do kakovostnih izobraževalnih vsebin vsem dijakom, ne glede na njihovo lokacijo ali ekonomski položaj. S tem prispevajo k izenačevanju možnosti in odpiranju vrat znanja vsem.

Incidenti in odgovornosti različnih deležnikov pri zagotavljanju informacijske varnosti v vzgoji in izobraževanju

Lina Dečman Molan, Šolski center Kranj

Vsi deležniki znotraj šolskega okolja so čedalje bolj izpostavljeni grožnjam informacijske varnosti. To je posledica vse hitrejšega razvoja in uporabe moderne informacijske tehnologije v šolskem okolju. V šolskem okolju se informacijska tehnologija uporablja pri samem izvajanju izobraževanja kot orodje izobraževanja. Ogromen in tudi po izkušnjah najranljivejši del uporabe informacijske tehnologije je njena uporaba pri vodenju razreda in pri komunikaciji med različnimi deležniki tako znotraj šolskega sistema kot tudi z zunanjimi deležniki – s starši oziroma skrbniki. Poslovanje same izobraževalne ustanove je ravno tako podprto z informacijsko tehnologijo. V prispevku so predstavljeni primeri zlorab informacijske tehnologije z vidika informacijske varnosti. Predstavljeni so tudi zaščitni ukrepi za zagotavljanje informacijske varnosti z vidika vseh deležnikov v vzgoji in izobraževanju. Predstavljeno je še, kako na Šolskem centru z različnimi delavnicami in izobraževanji ter s pomočjo zunanjih strokovno usposobljenih izvajalcev skrbimo za ozaveščanje in pridobivanje novih znanj z vidika informacijske varnosti. Predstavimo tudi konkretne primere incidentov. Pri teh konkretnih primerih je razvidno, kdo so vsi deležniki, vpleteni v takšen incident, kateri deležniki čutijo vpliv ter kako na vseh ravneh poskrbeti, da takšne incidente omejimo oziroma poskrbimo, da se sploh ne zgodijo. Ker – ne glede na vse dejavnosti – ne moremo preprečiti vseh incidentov, moramo zagotoviti dodatna izobraževanja, hkrati pa sprejeti tudi sankcije v primeru novih ali ponavljajočih se incidentov s strani vseh deležnikov v vzgoji in izobraževanju. Eni ključnih deležnikov so tudi ponudniki informacijskih storitev, ki jih uporabljamo znotraj procesov vzgoje in izobraževanja. Tudi ti ponudniki so pomemben deležnik pri zagotavljanju informacijske varnosti, eden od primerov je na primer zagotavljanje revizijske sledi.

Učiteljeve metaforične koncepcije o poučevanju učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja in nekateri nevromiti

Teja Vernik Trofenik, Osnovna šola Velika Nedelja

Optimalni razvoj vsakega učenca je temeljno načelo inkluzije v slovenskem (evropskem) šolskem prostoru. Do optimalnega razvoja imajo pravico tudi učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja. S sprejetjem Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, ki je bil sprejet leta 2000, imajo učenci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja zakonsko podlago, ki jim omogoča inkluzivno šolsko okolje. Zakonska podlaga je ustrezna, še vedno pa se pojavljajo prevelike razlike med ustrezno zakonodajo in prakso, pri kateri se kažejo prevelike razlike med šolami. Spodbudno inkluzivno šolsko okolje bi moralo biti v skladu s sprejetimi dokumenti, katerih podpisnica je tudi Slovenija, ne pa v večji meri odvisno od vodstva šol. V raziskavi nas je zanimalo, kako učitelji pojmujejo lastno vlogo pri poučevanju učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, kar smo ugotavljali s tehniko metafor. Osebna prepričanja učiteljev o kompetencah poučevanja učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja smo ugotavljali s pomočjo metaforične analize. Raziskovalni pristop je bil kombinacija kvantitativne in kvalitativne raziskave. V pilotski raziskavi je sodelovalo 113 učiteljev slovenskih osnovnih šol. Prvi del instrumentarija je splošni demografski vprašalnik. V drugem delu instrumentarija nas je zanimalo, kako učitelji pojmujejo lastno vlogo pri poučevanju učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja prek zapisa metafore. Metafore namreč omogočajo vpogled v pojmovanja, ki jih ni mogoče dobiti z neposrednimi vprašanji. Podatke o metaforah smo obdelali s tematsko analizo. Tretji del vsebuje strukturiran vprašalnik s trditvami o možganih, ki so nevromiti, pomembni za področje izobraževanja. Nevromiti, ki se navezujejo na delovanje možganov, so bili vzeti iz vprašalnika o nevroznanstveni pismenosti, ki ga je prevedla in priredila Simona Tancig po naslednjih avtorjih: Herculano-Houzel, Howard-Jones in Dekker s sodelavci. Raziskovalne ugotovitve se bodo lahko umestile v mednarodni prostor na tem področju. Rezultati raziskave bodo uporabni tudi v praksi pri odpiranju razprav o vlogi učiteljev pri poučevanju učencev s primanjkljaji na posameznih področjih učenja in pri raziskovanju dejavnikov, ki ovirajo ali spodbujajo uresničitev njihove vloge.

Izvajanje dodatne strokovne pomoči v razredu

Andreja Lamut Gazvoda, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

Izhodišča: Izvajalec dodatne strokovne pomoči je lahko pomembno vključen v delo z dijaki s posebnimi potrebami v razredu. Pri delu z dijaki s posebnimi potrebami iščemo nove možnosti za ohranjanje socialnega stika in razvijanja socialno-komunikacijskih veščin. Dijaki z avtističnimi motnjami imajo pogosto primanjkljaje predvsem na področju prilagoditvenih spretnosti in težje vzpostavljajo socialne stike. Udeležba v skupini nam omogoča socialno učenje in razvoj socialnih kompetenc. Poleg tega pa gre tudi za procese opazovanja drugih.

Problem: Zanimalo nas je, kako dijaki z avtistično motnjo ocenjujejo izvajanje dodatne strokovne pomoči v razredu.

Metode: V vzorec smo vključili 5 dijakov in 2 dijakinji, starih med 15 in 19 let. Podatki so bili zbrani z metodo opazovanja in evalvacijskega vprašalnika. Pri izvedbi dodatne strokovne pomoči v razredu smo upoštevali pristope sodelovanja učitelja in izvajalca dodatne strokovne pomoči v razredu oziroma skupini, in sicer v okviru sodelovalnega oziroma timskega poučevanja.

Ugotovitve: Dijaki z avtističnimi motnjami so v evalvaciji navajali, da jim je bila pomoč izvajalca dodatne strokovne pomoči v razredu dobrodošla, in so to obliko dela pozitivno sprejeli. V evalvaciji so navajali, da so začeli sami razmišljati, pri katerih predmetih bi jim koristila pomoč izvajalca dodatne strokovne pomoči v razredu. Največjo prednost so videli v dodatnih spodbudah pri delu v razredu. Izpostavili so dejstvo, da se večkrat počutijo izpostavljene, ko poteka ura dodatne strokovne pomoči zunaj razreda. Ena dijakinja pa je poudarila, da občasno potrebuje individualno delo z izvajalko dodatne strokovne pomoči zunaj razreda, saj se takrat pogovarja predvsem o individualnih čustvenih stiskah. Sklep: Pomembno je, da v procese izvajanja dodatne strokovne pomoči vpeljemo tudi sodelovanje učiteljev in izvajalcev dodatne strokovne pomoči v razredu. Oblike sodelovanja so različne, od preprostejših do kompleksnejših, ki so tudi organizacijsko zahtevnejše. Poudarek je na timskem sodelovanju in skupnem načrtovanju strokovnih delavcev.

Tolmači na ZGNL in doseganje izobraževalnih ciljev gluhih učencev in dijakov

Nataša Kordiš, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

Na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana poteka pouk za gluhe učence in dijake ob prisotnosti tolmača za slovenski znakovni jezik. Tako je zagotovljen dostop do informacij v prvem jeziku gluhih učencev in dijakov. Zadnji dve leti poteka projekt za spremljanje pouka v slovenskem znakovnem jeziku. Tolmač je prisoten pri večini ur in tako zagotavlja pretok informacij brez vrzeli. V nadaljevanju ugotavljamo, da so gluhi učenci in dijaki zadovoljni s takšno rešitvijo. Obenem ugotavljamo, da učni uspehi in socialna vključenost niso vedno v skladu s pričakovanji.

V prispevku avtorica prikaže delo tolmača, delo učitelja in pričakovanja o doseganju uspeha gluhih učencev in dijakov.

Na Zavodu za gluhe in naglušne Ljubljana se intenzivno ukvarjajo z izobraževanjem gluhih učencev in dijakov. Pouk poteka ob pomoči tolmača za slovenski znakovni jezik, kar omogoča dostop do informacij v prvem jeziku gluhih posameznikov. Projekt, ki se izvaja že dve leti, je namenjen spremljanju pouka v slovenskem znakovnem jeziku, pri čemer tolmač sodeluje pri večini ur, kar zagotavlja nemoten pretok informacij.

Kljub tej vzpostavljeni rešitvi pa se ugotavlja, da se učni uspeh in socialna vključenost gluhih učencev in dijakov ne skladata vedno s pričakovanji. Avtorica prispevka se posveča analizi vloge tolmača in učitelja ter izpostavlja pričakovanja o doseganju uspeha med gluho populacijo.

Delo tolmača se poudarja kot ključno za zagotavljanje kakovostnega pouka. Tolmač ne le prenaša besedila, temveč prenaša tudi kontekst, ki omogoča boljše razumevanje snovi. Hkrati pa avtorica raziskuje, kako učitelji lahko še bolj prilagodijo pouk in metodo poučevanja, da bi bolje zadovoljili potrebe gluhih učencev.

V prispevku prav tako obravnava razliko med zadovoljstvom gluhih učencev in dijakov z obstoječo rešitvijo ter med dejanskimi rezultati, ki se kažejo v učnem uspehu in stopnji socialne vključenosti. Avtorica postavlja vprašanja o možnih izboljšavah in prilagoditvah, ki bi lahko pripomogle k boljšemu uspehu in vključenosti gluhih posameznikov v izobraževalnem procesu.

Ključni izzivi sodelovanja med starši, dijaki in učitelji

Edis Mustafić, Šolski center Velenje

V procesu izobraževanja in vzgoje dijakov na naši šoli smo prepoznali ključno vlogo staršev in skrbnikov pri podpiranju celostnega razvoja mladostnikov. Pravice in odgovornosti, ki jih zakonodaja podeljuje staršem, kot so vpogled v izobraževalne dokumente in sodelovanje v odločevalskih procesih, so temelji za vzpostavitev močnega partnerstva med domom in šolo. Vendar smo opazili, da obstajajo izzivi v praksi, pri kateri je pogosto prisotno pomanjkljivo dojemanje starševske vloge, kar lahko vodi do nesoglasij in nejasnosti glede njihovega mesta v izobraževalnem procesu. Naše spremljanje in praktične izkušnje kažejo, da dijaki pričakujejo jasno komunikacijo in razumevanje s strani staršev in učiteljev ter si želijo biti videni kot posamezniki s svojimi potrebami in ambicijami, ne le kot številke v sistemu. Poudarili smo potrebo po jasnih komunikacijskih kanalih, ki staršem omogočajo, da se učinkoviteje vključijo v izobraževalni proces, kar je ključnega pomena za motivacijo in angažiranost dijakov. Strokovni delavci se soočajo z izzivom uravnoveženja učnih zahtev z osebnimi in socialnimi potrebami dijakov, pri čemer si prizadevajo za gradnjo mostov med šolskim sistemom in domačim okoljem. V tem kontekstu je proaktivno vodstvo, ki promovira transparentnost in odprtost, postalo ključno za uspešno sodelovanje in vzpostavitev okolja, ki spodbuja medsebojno sodelovanje. Iz teh izkušenj izhaja, da mora biti uspešno sodelovanje med vsemi deležniki zasnovano na medsebojnem zaupanju in pripravljenosti za iskanje skupnih rešitev. Ta pristop ne izboljšuje le učnih rezultatov, ampak tudi spodbuja psihosocialni razvoj dijakov. Partnerski odnos med starši, učitelji in dijaki je osnova za sinergijo, ki omogoča vzgojo in izobraževanje, pri kateri nihče ne čuti, da posamezniki delujejo drug proti drugemu, temveč da vsi skupaj delujejo za dijaka. Medsebojno razumevanje in zaupanje bo omogočilo boljšo podporo dijaku ter posledično izboljšanje kakovosti izobraževanja na srednješolski ravni.

TEMATSKI SIMPOZIJ: Tanka črta odgovornosti pri sodelovanju s starši

Sodelovanje staršev s šolo – priložnost in izziv

Gabrijela Fidler, Šolski center Velenje

Vključevanje staršev in njihovo sodelovanje s šolo ima ključno vlogo pri celostnem razvoju otrok, pri njihovi motivaciji za delo in pri uspehu v izobraževanju. Kakovost sodelovanja pozitivno vpliva na njihovo vedenje, čustveni in socialni razvoj ter komunikacijo med vsemi udeleženci, s tem pa tudi na razvoj šole.

Meje sodelovanja in poseganja staršev v vzgojno-izobraževalno delo so pogosto nejasne in zabrisane, velikokrat se spopadamo z nestrokovnim poseganjem staršev v pedagoški proces. Zato je pomembno vzpostaviti mehanizme, ki ohranjajo avtonomijo šole in učiteljev, hkrati pa omogočajo dobro sodelovanje in spoštljiv odnos med vsemi deležniki.

Z rezultati ankete in sistematičnim spremljanjem sodelovanja staršev s šolo sem izpostavila, da so izjemno pomembne jasne smernice in oblikovana politika sodelovanja za zaščito integritete izobraževalnega procesa in konstruktivne komunikacije.

Izpostavila sem nekatere pasti, ki se v vzgojno-izobraževalnem procesu pogosto pojavljajo, in oblikovala smernice za reševanje vsake od njih. Ključne elemente pri oblikah sodelovanja s starši sem ponazorila tudi s primerom dobre in slabe prakse.

Dobro sodelovanje staršev s srednjo šolo je dobrodošlo na več področjih, vendar je ključno, da se upoštevajo smernice in da se ohranja ravnovesje med sodelovanjem in avtonomijo šole. Praviloma je ključno, da starši sodelujejo na ravneh, ki so povezane z informiranjem, podporo učnemu procesu in skupnimi dejavnostmi, ki nas povezujejo. V samem učnem procesu pa naj bodo starši naši partnerji, ki spremljajo otrokovo domače delo in ga spodbujajo, pri samih pedagoških odločitvah pa ne sodelujejo. Če se pojavijo vprašanja glede pedagoških odločitev ali posameznih učiteljev, pa je pomembna hierarhija oziroma postopnost pri komunikaciji in reševanju problemov preko dogovorjenih kanalov komunikacije.

Etične dileme razrednika

Silva Krevzel, Šolski center Ravne

Delo učitelja in še posebej razrednika se je v zadnjem času zelo spremenilo. Srečuje se z zelo različnimi dijaki – od zelo motiviranih do tistih, ki jih mora prepričati, da kaj storijo zase. Še večja težava pa nastane, ko ima dijak posebne potrebe ali kakšne druge motnje in naj bi razrednik nastopal predvsem kot človek. V takšnih primerih mora vzpostaviti dialog s starši, hkrati pa dijaku zagotoviti okolje, ki spoštuje njegovo zasebnost in integriteto.

Razrednik vzgaja mlade osebnosti in jim mora znati prisluhniti. Srečuje se s težavami razreda in/ali posameznika, ki nastajajo zaradi medgeneracijskih razlik (združevanje poklicnih in tehničnih razredov), različnih okolij (narečja, navade, tujci, mesto, podeželje ...), učnih sposobnosti (nadpovprečne, povprečne, s primanjkljaji), spola (ženski, moški, transspolen). V vseh situacijah se mora povezovati z razredom, posameznimi dijaki, starši, svetovalno službo, predmetnimi učitelji in po potrebi z zunanjimi

ustanovami (s Centri za socialno delo – CSD, policijo, delodajalci ...).

V prispevku želim prikazati primer transspolne osebe, za katero je značilno, da se njen spol ne ujema s spolom, pripisanim ob rojstvu. Ta oseba si želi, da se to ne razkrije, obenem pa se nekaterim zaupa, saj potrebuje pomoč. Zaradi te drugačnosti nastanejo izzivi za vse udeležene v vzgojno-izobraževalnem procesu te osebe.

V konkretnem primeru so potekale različne relacije med sošolci, sošolkami, učitelji, razredničarko, svetovalno delavko, starši, CSD. Ker me je o transspolnosti kot razredničarko seznanil dijak sam, sem morala obvarovati skrivnost pred drugimi, hkrati pa jim sporočiti, da se ta oseba sooča s težavami. Pri razrednih urah smo se veliko pogovarjali o drugačnih in o tem, kako jih sprejeti. Učiteljem o transosebnosti nisem razlagala, saj nas zavezuje varovanje osebnih podatkov.

Težave smo reševali na lep način s pogovorom, z osebami, ki nas je zavezovala zaupnost. Z menoj je bil dijak v stiku pri pouku, po učni uri na hodniku, na govorilnih urah, kadar koli s telefonskimi sporočili ali klici; redni tedenski pogovori so potekali s svetovalno delavko in pozneje tudi na CSD. Skupaj sva dorekla načrt popravljanja ocen z izbiro od najlažjega do težjega in se za termine popravljanja dogovorila z učitelji. Pozitivna ocena je prinesla novo motivacijo. Pogosti pogovori so potekali tudi z mamo, ki je bila zelo stroga in je hotela doseči uspeh s kaznijo, a sem ji svetovala, naj poskusi s pohvalo brez graje, saj da je pri njenem otroku uspeh dosegljiv le tako.

Cilj je bil zaščititi osebo pred stigmatizacijo, da ne bi še v šoli doživela negativnih posledic na čustvenem, socialnem in fizičnem področju, prav tako pa sta bila cilja uspešno končana šola in opravljena matura, da se oseba osamosvoji in umakne od staršev, s katerimi se ni razumela.

Zaradi drugačnosti potrebuje dijak zaupno osebo. To je lahko tudi razrednik, ki mu mora biti predvsem zaupnik in ga mora znati poslušati.

Izzivi pedagoških delavcev pri obravnavi družinske tematike in komunikaciji z učenci iz raznovrstnih družin

Tanja Pavlič, Osnovna šola Elvire Vatovec Prade, Univerza v Trstu (Università degli Studi di Trieste)

Pogosto govorimo o pomenu varnega in spodbudnega učnega okolja za učence. V prispevku bi radi poudarili, da je za spodbujanje otrokovega razvoja in učenja bistvenega pomena, da poleg socialne, kulturne in etnične različnosti učencev upoštevamo tudi različne tipe družin, družinskega ozadja, življenjskega sloga in druge značilnosti družin, iz katerih prihajajo naši otroci. Družine se spreminjajo, življenjske poti in poteki posameznikov se individualizirajo ter ponujajo množico družinskih oblik. Družina je tema, ki se v šoli neposredno ali posredno obravnava v vseh letih šolanja. Pedagoški delavci prihajajo v stik z učenci iz različnih družin ter njihovimi starši ali skrbniki.

Predstavili bomo rezultate kvalitativne raziskave, v katero je bilo zajetih 50 osnovnošolskih učiteljic iz Obalno-Kraške regije ter 314 učiteljic iz celotne Slovenije v okviru kvantitativne naloge, ki smo jo najprej predstavili v delu Tanje Pavlič (2017). Na podlagi rezultatov, intervjujev in anketnih vprašalnikov smo poskušali ugotoviti, kako učiteljice pristopajo k učenju in poučevanju pri obravnavi družinske tematike v osnovni šoli ter s katerimi izzivi se soočajo pri tem.

Ugotovili smo, da se tako učiteljice kot učenci na družinsko tematiko različno odzivajo glede na lastne izkušnje, prepričanja in pojmovanja. Ovire na poti sprejemanja družinske raznolikosti, v katerih živijo učenci, so tudi učni načrti, učbeniki, gradiva.

Vprašamo se lahko, ali so strokovna javnost ter pedagoški delavci dovolj senzibilni pri obravnavi družinske tematike ter delu z otroki in starši iz različnih družin in ali so učitelji usposobljeni za nove načine dela v razredu z uporabo ustrežnejših pristopov. Želeli bi si, da bi se pedagoški delavci odzivali na učence in njihove starše oziroma skrbnike tako, da bi se ti počutili sprejeti, varni, slišani ne glede na vrsto družine, iz katere učenci izhajajo.

PRIMOKIZ – oblikovanje celostnega podpornega sistema za družine z mlajšimi otroki

Jerneja Jager in Mateja Režek, Pedagoški inštitut

V prispevku bomo predstavili izkušnje osmih občin, ki so bile v obdobju od januarja 2020 do julija 2023 vključene v iniciativo PRIMOKIZ. Ta stremi h krepitvi celostnega obravnavanja potreb družin z mlajšimi otroki preko sprejetja občinske strategije »družinam z mlajšimi otroki prijazna občina«. PRIMOKIZ spodbuja sodelovanje, komunikacijo in iskanje priložnosti za povezovanje med občino kot financerko in ustvarjalko lokalne politike, med organizacijami, ki delujejo na področju dela z otroki v zgodnjem otroštvu in njihovimi družinami, ter med strokovnjaki s področja zgodnjega otroštva. Zaradi vključenosti v iniciativo se v občini oblikuje celostni podporni sistem za družine z mlajšimi otroki, ki povezuje strokovnjake s treh področij: zdravstva, šolstva in sociale.

Metode: V kvalitativni raziskavi smo s predstavniki ključnih akterjev iniciative z namenom globljega vpogleda v izkušnje ter spremembe v praksi novembra 2022 izvedli 14 polstrukturiranih intervjujev (4 s facilitatorji, 3 z lokalnimi koordinatorji, 4 z župani). S kvalitativno vsebinsko analizo smo analizirali naslednje dokumente: s strani občinskih svetov potrjene situacijske analize ter lokalne strategije.

Rezultati: Zbrani rezultati kažejo na naslednje uspehe občin: vzpostavljeni lokalni akcijski timi, večje pripoznanje zgodnjega otroštva kot teme pri odločevalskih načrtih, poglobljen uvid v potrebe družin z mlajšimi otroki, stanje njim namenjenih storitev in servisov ter implementacija ukrepov, ki obravnavajo identificirane potrebe.

Diskusija s sklepi: Ugotavljamo, da so za uspeh iniciative ključni politična zaveza odločevalcev na lokalni ravni (župan, občinski svet), visoka usposobljenost facilitatorja, usklajenost delovanja facilitatorja in lokalnega koordinatorja ter zagotavljanje kontinuirane in odzivne podpore vključenim občinam.

PREDSTAVITEV REFERATOV II

Odgovornost in strokovna rast sodelujočih pri učnih sprehodih

Suzana Plemenitaš, Osnovna šola Dobje

V prispevku bom predstavila inovativni pristop spremljanja pedagoškega dela na OŠ Dobje v obliki učnih sprehodov oziroma kratkih hospitacij. Gre za strukturirano prakso opazovanja pouka, ki omogoča vpogled v delo učiteljev ter spodbuja mehak prehod dobre prakse na opazovalce.

Prispevek se osredotoča na odgovornosti vseh sodelujočih pri spremembi ustaljenih rutin pedagoškega dela in uvedbi inovativnih praks. Poudarja, da je dolžnost ravnatelja moderirati učne sprehode, medtem ko je dolžnost opazovalcev, da dejavno sodelujejo v procesu spremljanja in pri analizi po končanem opazovanju.

Pri učnih sprehodih opazovalec sledi predhodno pripravljenemu scenariju opazovanja. Ravnatelj kot moderator ter opazovalci, med katere spadajo zaposleni, velikokrat pa učitelji in ravnatelji drugih slovenskih šol ter udeleženci programa Erasmus + iz različnih evropskih šol, v eni šolski uri skrbno spremljajo tri kratke sekvence učnega procesa, takoj po opazovanju izpostavljajo odličnosti vidnega ter postavljajo vprašanja o delu učiteljev izvajalcev pouka.

Najpomembnejše je dejavno sodelovanje vseh v procesu analize opazovanja, pri katerem se postavljajo vprašanja in poudarja odličnost. Učitelji, ki so pouk izvajali, odgovorijo na vprašanja opazovalcev, izpostavijo lastno odličnost ter predstavijo načrte za izboljšanje prakse, kar nadgrajuje njihovo že tako dobro prakso ter prispeva k strokovni rasti vseh udeležencev.

Učni sprehodi so učinkovit način izmenjave informacij o pedagoškem delu ne le znotraj šole, temveč tudi s širšo skupnostjo. Naše ugotovitve kažejo, da so takšne hospitacije ključne za izboljšanje prakse učenja in poučevanja, hkrati pa prispevajo h krepljenju povezovanja med šolami v Sloveniji in širše v Evropi.

Dolgoročni cilj učnih sprehodov na OŠ Dobje je spodbuditi spremembe v ustaljenih pedagoških praksah, omogočiti medsebojno učenje ter izmenjavo izkušenj med različnimi šolami. Učni sprehodi so dragoceno orodje za izboljšanje pedagoške prakse in prispevajo k profesionalnemu razvoju strokovnih delavcev ter krepijo sodelovanje med šolami, osredotočenimi na pravice in odgovornosti vseh deležnikov, ki si prizadevajo za kakovostno delo v vzgoji in izobraževanju.

Odgovornosti strokovnih delavcev in učencev v okviru projekta Erasmus +

Nataša Gobec, Osnovna šola Dobje

Strokovni prispevek se osredotoča na odgovornosti strokovnih delavcev in učencev v okviru aktualnega programa Erasmus + *KA122: Tehnologija, dobro počutje in narava z roko v roki* (ki poteka od 1. 6. 2023 do 30. 11. 2024) med skupinsko mobilnostjo, senčenjem na delovnem mestu in poučevanjem v različnih gostujočih šolah. Glavni cilji vključujejo spoznavanje digitalnih orodij, pouka na prostem in trajnostnega razvoja ter motiviranje za trajnostne poti. V projekt so posredno vključeni učenci in strokovni delavci vrtca in osnovne šole po celotni vertikali. V mobilnost pa so vključeni učenci zadnje triade, skupno v tekočem šolskem letu 13 in 15 strokovnih delavcev.

Raziskava, ki je še v teku, obravnava potrebo po identifikaciji in kritični oceni dobre prakse vključevanja različnih elementov v pedagoško delo. Hkrati se osredotoča na izboljšanje kompetenc, medkulturnega dialoga in trajnostnega vedenja strokovnih delavcev. Učenci kritično vrednotijo nove izkušnje, prevzemajo družbeno odgovornost za ohranjanje naravnega okolja in suvereno vstopajo v medkulturni dialog. Raziskava, ki jo udeleženci mobilnosti izvedejo po koncu mobilnosti, je shranjena v spletnem okolju MS Teams in je dostopna vsem strokovnim delavcem.

Metodologija vključuje opazovanje pouka, analizo primerov dobre prakse ter spremljanje načinov trajnostnega prehoda. Uporabljen je pripomoček, ki se že uspešno uporablja pri učnih sprehodih na naši šoli, in sicer opazovalni list, na katerem učitelji opazovalci ovrednotijo program mobilnosti glede na njegove cilje in ki je bil ustvarjen na podlagi prispevka o učnih sprehodih, izdanega v spletni publikaciji Zavoda za šolstvo leta 2013. Analiza z udeleženci poteka znotraj tima strokovnih delavcev za evropske mobilnosti, ki vključuje ravnateljico, koordinatorico, učiteljici predmetnega in razrednega pouka ter vzgojiteljici. Učenci udeleženci analizo opravijo z učitelji spremljevalci.

Pričakovani rezultati zajemajo kritično ovrednotenje digitalnih pripomočkov, pridobivanje idej za

oblikovanje učilnic na prostem, izboljšanje poklicnih kompetenc ter analizo prenosa dobre prakse. Učitelji o svojih ugotovitvah poročajo na konferencah učiteljskega zbora, jih implementirajo v poučevanje ter dejavno sodelujejo na mednarodnih konferencah. Učenci o svojih izkušnjah poročajo svojim vrstnikom, ovrednotijo lasten napredek v komunikaciji v tujem jeziku in v večji meri v šolo hodijo peš oziroma s kolesom/javnim prevozom.

Razvijanje pismenosti kot temeljna zavezanost in odgovornost, izražena v strateških dokumentih

Katarina Grom, Osnovna šola Log-Dragomer

Prispevek uvodoma prikaže mednarodno zavezujoča izhodišča v okviru deklaracij, konvencij in drugih globalnih priporočil glede področja pismenosti ter predstavi dosežke bralne pismenosti slovenskih učencev in učenk na podlagi mednarodnih raziskav PIRLS 2021 in PISA 2022. Nanašajoč se na intenzivne družbene spremembe Agenda za izobraževanje 2030 nagovarja snovalce izobraževalne politike k preoblikovanju izobraževalnih smernic za zagotavljanje trajnostno vključujočega in pravičnega kakovostnega izobraževanja, ki spodbuja možnosti vseživljenjskega učenja, pri čemer izpostavlja razvito pismenost, ki zagotavlja ustrezno družbeno umeščenost vsakega posameznika. Pričujoča raziskava je bila zasnovana z namenom preučevanja smernic s področja pismenosti v dveh nacionalnih strateških dokumentih, ki ugotavljata in zagotavljata kakovost v vzgoji in izobraževanju, in sicer v Strategiji razvoja Slovenije do 2030 in v Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030. V raziskavi smo uporabili kvalitativni empirični pristop z uporabo deskriptivne metode vsebinske analize dokumentov. Glede na postavljene kategorije za prikaz podatkov v obeh dokumentih rezultati v prvem dokumentu opredeljujejo splošen pogled na pismenost, vezan na izhodišča PISE, pri čemer so izpostavljeni visoki dosežki na mednarodno primerljivih lestvicah, medtem ko drugi dokument opredeljuje podrobnejšo opredelitev bralne pismenosti in se udejanja s specifičnimi cilji ter se evalvira na nacionalni ravni. V sklepnem delu ugotavljamo, da sta oba dokumenta oblikovana na strateški nacionalni ravni in da v sklopih, vezanih na pismenost, ponujata vsebinsko koherentnost z vidika nadgradnje. Zaradi svojevrstne narave namena sta v hierarhičnem odnosu, kar pomeni, da Strategija razvoja Slovenije do 2030 daje temeljna izhodišča za snovanje smernic Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030. Kljub primerni zasnovi obeh strateških dokumentov smo na mednarodnih lestvicah bralne pismenosti dosegli pomembno nižje povprečne rezultate v primerjavi z raziskavami prejšnjih let. Padajoči dosežki zahtevajo oblikovanje izhodišč, povezanih z doslednim izvajanjem smernic, vezanih na razvijanje pismenosti v pedagoški praksi.

Pomen sodelovanja in vloga lokalne skupnosti pri vzgoji in izobraževanju

Peter Pirc, Osnovna šola Zbora odposlancev Kočevje

Kljub različnim pričakovanjem in tudi interesom (politični, ekonomski, socialni deležniki) so šole vedno bile in so danes še toliko bolj prostor varnosti, gotovosti, integritete in vključujoče skupnosti. Gotovo to lahko v celoti trdimo za šole iz perifernega okolja, manjših mest, v vsakem primeru pa je v slovenski družbi šola okolje, kjer naj bi bilo vse »popolno«, kjer bi se moral prav vsak počutiti sprejetega, varnega, spodbujenega, kjer ne bi smelo biti nikakršnega nasilja, sovražnosti, neprimerne

naslavljanja ... ne glede na to, da se je družba kot taka v zadnjem obdobju, še posebej pa po epidemiji covida, nenavadno močno spremenila ravno na teh področjih. V ospredje mnogih je stopil jaz, moj prav, moje pravice, moj otrok ... Dojemanje skupnosti, sprejemanja, razumevanja, empatičnosti, sobivanja in sodelovanja pa je porinjeno nekam v ozadje.

Ravno zaradi vsega naštetega je še kako pomembno sodelovanje celotne lokalne skupnosti (mnogih deležnikov, ki jo tvorijo) pri premagovanju izzivov, ki jih je seveda v vsakem lokalnem okolju mnogo, tudi na pomembnem področju izobraževanja. Generalni skupni cilj staršev in šole ter seveda vsake lokalne skupnosti je, da jim uspe preko izobraževanja »oblikovati« mladostnika, ki bo na prvem mestu spoštoval vse norme in vrednote, ki bo vključen v lokalno skupnost, ki se bo čutil del nje in bo v njej tudi polno deloval z vsemi znanji, ki jih ima, ter bo imel za cilj, da s svojim prispevkom razvija in plemeniti lokalno skupnost.

V svoji predstavitvi bi rad ob prikazu naše prakse osvetlil pomembnost sodelovanja šole z lokalno skupnostjo v Kočevju, kjer imamo v lokalnem okolju kar veliko Romske skupnost, pa tudi pomembnost etičnega in vključujočega delovanja vseh, ki z otroki delamo na kateremkoli področju.

Spremljevalec dijaka z avtistično motnjo – vloge in naloge

Marjeta Klevže, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

Po zakonodaji je lahko v oddelku, v katerem so osebe s čustveno in vedenjsko motnjo in osebe z avtistično motnjo, naenkrat prisoten le en spremljevalec, zato si ga morata dijaka deliti. Brez opravljenega ustreznega izobraževanja pa se en sam spremljevalec tako znajde pod velikim pritiskom – popolnoma se lahko posveča le enemu od njiju, po možnosti tistemu, ki grozi s samomorom, drugi, ki potrebuje le konstantne razbremenitvene pogovore, pa ostaja v stiski.

V preteklosti sem že poučevala gibalno oviranega dijaka, ki so mu v odločbi določili spremljevalca za fizično pomoč. Če primerjam opažanja njegovega dela in dela (začasnega) spremljevalca za dijaka z avtistično motnjo, ugotavljam, da bi bilo več kot ustrezno, če bi ta posedoval tudi znanje (izobrazbo), s katerim bi dejansko lahko vplival, na primer, na socialno integracijo dijakov. Trenutno zahtevana srednješolska izobrazba brez ustreznega dodatnega usposabljanja oziroma izobraževanja je glede na zaznane težave premalo.

V različnih raziskavah tudi spremljevalci sami ugotavljajo, da morajo pri svojem delu uporabljati znanja z različnih strokovnih področij, kot so pedagogika, sociologija, psihologija, zdravstvo, zato še posebej pogrešajo jasno določitev svoje vloge v šolskem sistemu, svojih nalog in pristojnosti. Zadovoljni bi bili že z nacionalno poklicno kvalifikacijo (NPK). Sama sicer menim, da je za opravljanje nalog spremljevalca dijakov z avtistično motnjo (in čustveno in vedenjsko motnjo), v nasprotju z nalogami spremljevalca za pomoč gibalno oviranemu dijaku, potrebna izobrazba svetovalnega delavca (socialni pedagog, psiholog ...), vendar se mi tudi nacionalna poklicna kvalifikacija zdi primerna rešitev.

Za delovno mesto spremljevalca dijaka z avtistično motnjo je torej potrebna bolj jasna določitev vloge in nalog s strani odločevalca. Za njihovo uresničevanje pa bi spremljevalec potreboval izobrazbo strokovnega delavca ali vsaj nacionalno poklicno kvalifikacijo. To bi omogočilo boljše razumevanje dela spremljevalca ne samo iskalcem zaposlitve na tem področju, temveč tudi učiteljem (in staršem), ki z njim sodelujejo.

Integriteta v šolskem prostoru

Uroš Križanič, Osnovna šola Komenda

Ali si resnično upamo biti, kar smo, delati, kar znamo, sprejemati nepoznano. To so vprašanja, ki se jih sprašuje vsak človek v vseh obdobjih.

Strahu dajemo velik pomen. Življenjske izkušnje pa nam prinesejo odgovor, ali je to upravičeno. Vsakomur prinesejo svojega. Nehvaležno je nastavljeni tezi na eno samo ugotovitev.

Integriteta se pojavi v trenutku, ko nekam vstopimo; v šolskem prostoru je teh pojavitev več, kot si jih upamo predstavljati, saj z odnosom delujemo na sodelavce, učence, starše in še vse tiste, ki so v odnosu s temi ljudmi.

Zavedanje, da je nemogoče vplivati na to množico odnosov, da pa se lahko vrnemo samo k sebi, je dobrodošlo. Edini mogoči vpliv, ki ga imamo, smo mi sami. Sami vplivamo na razmere, ki jih bomo oblikovali, in prevzemamo odgovornost tako v pozitivno kot v manj pozitivno smer. Raziskovanje stanja integritete v šolskem prostoru, pomen integritete, razlogi za njeno nižjo raven in priložnosti za višjo raven, so naši stalni spremljevalci. Okolje imamo, priložnosti tudi, pogum pa vsak poišče v sebi, vsak ga ima in vsak si ga priključuje, ko je to nujno potrebno. Kdaj se to zgodi, pa je odvisno od nas samih.

Integriteta posameznika, še posebej v šolskem okolju, je ključnega pomena za vzpostavitev kakovostnih odnosov med sodelavci, učenci in starši. Vprašanje, ali si resnično upamo biti to, kar smo, in delati to, kar znamo, odpira vrata raziskovanju lastne integritete in njenemu vplivu na interakcije v šolskem prostoru.

Integriteta se izrazi v vsakem trenutku, ko vstopamo v šolski prostor. Raziskave kažejo, da je teh izrazov integritete več, kot si jih upamo predstavljati. Medtem ko se ukvarjamo s sodelavci, učenci in starši, se postavlja vprašanje, kako te odnose oblikujemo in kaj prinašamo v šolsko skupnost.

Zavedanje, da je nemogoče neposredno vplivati na vse odnose, nas usmerja k sebi. Edini vpliv, ki ga lahko imamo, je nad lastnimi dejanji in odnosi. Raziskovanje stanja integritete v šolskem okolju odpira vpogled v razloge za njeno nižjo raven ter hkrati ponuja priložnosti za njen dvig. Okolje in priložnosti so prisotni, a ključno vlogo pri izkoriščanju teh priložnosti igra pogum, ki ga vsak posameznik najde v sebi. Na koncu ostaja posameznikova odgovornost, kdaj bo stopil na pot raziskovanja lastne integritete in kaj bo prispeval k ustvarjanju boljšega šolskega prostora.

Vloga drugega učitelja kot razmišljujočega praktika v prvem razredu osnovne šole

Martina Žnidaršič, Osnovna šola Miroslava Vilharja Postojna

Učitelj kot razmišljujoč praktik ima v procesu učenja in poučevanja celostno vlogo pri otrokovem razvoju, hkrati pa je za načrtovanje in vodenje procesa učenja učencev v prvem razredu osnovne šole pomembno strokovno sodelovanje drugega učitelja in timsko sodelovanje obeh učiteljev. Učiteljeva osebna in profesionalna rast močno vplivata na otroke, pa tudi na timsko sodelovanje. V okviru predstavitve referata se bomo izhajajoč iz konkretne pedagoške prakse in strokovnih izhodišč osredotočili na vlogo drugega učitelja v prvem razredu osnovne šole pri oblikovanju učnega procesa. Hkrati poteka prepletanje dela dveh učiteljev, katerih naloga je enakovredno vključevanje v delo in prevzemanje odgovornosti pri organizaciji dela, evalvaciji dela, načrtovanju, vrednotenju in tako naprej, pri čemer je izrednega pomena tudi medsebojna komunikacija med strokovnima delavcema,

saj sta v razredu otrokom zgled. Ugotovitve učinkovitega dejavnega sodelovanja obeh učiteljev temeljijo na konkretni neposredni vključenosti, na medsebojnih hospitacijah z opazovanjem sodelovanja med učiteljema pa tudi na pogovorih po opravljenih medsebojnih hospitacijah. Vloga drugega učitelja v prvem razredu, ki je hkrati v izziv, je zelo odgovorna in zahtevna, saj drugi učitelj na otroke prenaša znanje ter mora znati spodbujati in zagotavljati prijetno, spodbudno učno okolje, da imajo otroci občutek, da so varni, da so njihove potrebe in identiteta spoštovane, da sta podprta njihova ustvarjalnost in učenje na njim lasten način, da pridobivajo samozaupanje za doseganje rezultatov, za katere so sposobni, in da se hkrati preko dejavnosti učijo. Drugi učitelj nadgrajuje in širi predloge z novimi predlogi, idejami, kar je najpomembnejši dejavnik timske učinkovitosti. Velja izpostaviti tudi pomembnost poznavanja otrokovega zgodnjega razvoja, saj delovanje v njegovem okviru omogoča mehak in inkluziven prehod iz vrtca v šolo. Izhajajoč iz neposredne pedagoške prakse lahko potrdimo, da je drugi učitelj v prvem razredu lahko učinkovito vpet v enakovredno vključevanje, pri tem pa je pomembno tudi, da razrednik pozna in upošteva temeljno vedenje o otrokovem razvoju in značilnostih učenja v zgodnjem otroštvu, hkrati pa je dovzeten za vnašanje sodobnih paradigem v proces poučevanja. Nenehna skrb drugega učitelja za profesionalni razvoj razvija strokovno znanje, vnaša sodobne paradigme na področju učenja in poučevanja v delovanje v razredu ter neguje tudi refleksijo in razmišljanje o izkušnjah. Zagotovo ugotovitev učinkovitega sodelovanja v najvišje dobro otrok pomeni izziv za izboljšave tudi v prihodnje predvsem z vidika kompetentnosti strokovnih delavcev v prvem razredu, z vidika pripravljenosti na sodelovanje in z vidika poznavanja pomena timskega sodelovanja obeh učiteljev. Biti vedno boljši in pri načrtovanju, izvajanju uporabljati celostni pristop je izhodišče za nadaljnje delo.

Večplastnost pravic in odgovornosti med dijaki

Katja Arzenšek Konjajeva, Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje in Živa Kravanja Duh, dijakinja Gimnazije Koper

Tema prispevka sta pravica in odgovornost dijakov v šolskem okolju, pri čemer so osrednja izhodišča preučevanja vključevala različne metode, kot na primer ankete, analize ter premisleke o vzpostavljanju ravnovesja med pravicami in odgovornostmi dijakov. V raziskavi je bila uporabljena kombinacija kvantitativnih in kvalitativnih metod vključno z anketiranjem dijakov ter analizo obstoječe literature. Rezultati so pokazali, da dijaki pogosto izpostavljajo svoje pravice, vendar je ključno, da so te pravice uravnotežene z odgovornostmi. Med ključnimi ugotovitvami je bilo opaziti, da se dijaki, ki se zavedajo svojih odgovornosti, bolj dejavno vključujejo v šolsko skupnost in prispevajo k pozitivnemu vzdušju ter izražajo večjo pripadnost šoli. Hkrati pa so pravice dijakov pomembne za zagotavljanje njihovega spoštovanja in dostojanstva v šoli.

V diskusiji so dijaki poudarili pomen vzpostavljanja jasnih smernic in vzorcev vodenja v šoli ter spodbujanja dialoga med učitelji, dijaki in šolskim vodstvom. Razprava se je dotaknila tudi vprašanja, kako lahko šola spodbuja občutek odgovornosti pri dijakih in hkrati varuje njihove pravice. Na koncu je bilo izpostavljeno, da je ključno razvijati celovite strategije, ki omogočajo spoštovanje pravic dijakov ob hkratni krepitvi njihove odgovornosti, s čimer se ustvarja vzajemno podporno šolsko okolje.

Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih

Melita Jakelj, Zavod RS za šolstvo

Smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih poudarjajo pomembnost zagotavljanja pravice otrok do kakovostne prehrane, kar je ključnega pomena za njihov celoviti razvoj. Hkrati pa spodbujajo tudi odgovornost vzgojno-izobraževalnih zavodov in drugih deležnikov pri izvajanju teh smernic, kar prispeva k boljšemu razumevanju vloge in odgovornosti vseh akterjev pri zagotavljanju pravilne prehrane in celostnega ter trajnostnega razvoja otrok v vzgojno-izobraževalnem okolju.

Nove smernice za prehranjevanje v vzgojno-izobraževalnih zavodih so enovit dokument, ki združuje vzgojno-izobraževalni in zdravstveni vidik. Razvojno naravnani dokument poudarja pomembnost kakovostnega prehranjevanja in trajnostnega razvoja v povezavi z vzgojno-izobraževalnim procesom. Sistematično zastavljene in opredeljene vzgojno-izobraževalne dejavnosti sledijo načelom in ciljem spodbujanja zdravega prehranjevanja, razvijanja kulture prehranjevanja, vzgajanja pozitivnega ter spoštljivega odnosa do hrane, spodbujanja trajnostnega razvoja in zmanjševanja količin odpadne ter zavržene hrane.

Smernice temeljijo na najnovejših znanstvenih spoznanjih o pomenu in vplivu prehrane na zdravje otrok in mladostnikov. Hkrati odgovarjajo na družbene spremembe in spremenjeni način življenja, ki vplivajo na prehranske navade otrok in mladostnikov. Opredeljujejo tudi pomemben vidik boja proti kroničnim boleznim, pri čemer tudi prehrana igra ključno vlogo.

Smernice vključujejo upoštevanje fizioloških potreb otrok in mladostnikov ter spodbujanje raznovrstne in uravnotežene prehrane. Poseben poudarek je na vključevanju sezonske in lokalno pridelane hrane ter na spodbujanju trajnostnih vidikov pri pripravi šolskih obrokov z namenom trajnostnega razvoja. Pri izbiri in naročanju živil so predstavljene usmeritve glede izbora in naročanja prehransko sprejemljivejših živil, opredeljene po sklopih in prehranskih skupinah.

Smernice vključujejo tudi praktična navodila za načrtovanje šolskih obrokov, s porcijskimi normativi glede na starost otrok in mladostnikov. Razvita je e-podpora PISKR, računalniški program za načrtovanje obrokov v skladu s smernicami in model usposabljanja za organizatorje prehrane in kuharje. V smernicah sta opredeljena tudi pomen ureditve dietne prehrane ter usklajenost s Priporočili za medicinsko indicirane diete Zdravniške zbornice Slovenije, vključeno pa je tudi stališče do brezmesnega jedilnika.

Smernice ponujajo zadostno moč strokovne in zakonske argumentacije, hkrati pa vzgojno-izobraževalnim zavodom in njihovemu vodstvu dopuščajo strokovno avtonomijo. So procesno naravnani in uporaben dokument. Uporabnikom ponujajo sodobno in praktično podporno okolje ter priložnosti za kakovostno interdisciplinarno sodelovanje v luči pomena kakovostnega prehranjevanja in trajnostnega razvoja v povezanosti z vzgojno-izobraževalnim procesom.

Z ambasadorjem delovne sreče premagujemo etične izzive in dileme

Mojca Perić, Vrtec Hrastnik

Izhodišče prispevka je obravnava strokovnega delavca kot člana organizacije, ki mora skrbeti za lastno dobro počutje, da lahko sreče in zadovoljstva uči tudi otroke, s katerimi dela.

Problem: V negospodarskih sistemih se spremembe uvajajo zelo počasi, a so potrebne in pomembne. Ena izmed teh potrebnih sprememb je zaposlovanje oseb, ki skrbijo za kadre v smislu njihovega

dobrega počutja. Ker takšnih zaposlitev slovenska šolska zakonodaja ne dopušča, lahko posežemo le po konkretnih izobraževanjih na temo sreče in zadovoljstva na delovnem mestu.

V našem vrtcu smo na podlagi anket o počutju v vrtcu ugotovili, da o sreči na delovnem mestu zaposleni nenehno razmišljajo, pričakujejo pa, da jih bo osrečilo nekaj zunaj njih, in ne razumejo, da so za lastno srečo na delovnem mestu odgovorni najprej oni sami. Anketa o počutju je pokazala, da si zaposleni želijo sprememb. Tako smo v Vrtcu Hrastnik preko programa Erasmus + pridobili projekt, ki je bil usmerjen prav v dobro počutje zaposlenih s tezo, da le srečni in zadovoljni zaposleni lahko vzgajajo srečne in zadovoljne otroke (bodoče rodove).

Metode: Metode, uporabljene za pridobitev osnovnih izhodišč in izpostavitve problema, so bile kvantitativne – uporabili smo anketo in vprašalnike, iz katerih smo z analizo podatkov prišli do ugotovitev, kakšno je dejansko (začetno) stanje glede počutja v vrtcu. Anketo smo izpolnili vsi zaposleni. Z razgovori kot neeksperimentalno metodo raziskovanja smo pri vsakem posameznem zaposlenem še dodatno ugotavljali, kako se počuti, kakšne spremembe predlaga in kaj bo zanje storil sam.

Skupina zaposlenih se je nato udeležila večmesečnega izobraževanja, ki ga je za vrtec izvedla zunanja institucija Paleta znanj. S pomočjo njenih predavanj, usmeritev, nalog in obveznosti je skupina zaposlenih oblikovala načrt dobrega počutja za novo šolsko leto.

Ugotovitve: Ugotovitev po izvedenih štirih anketah ter razgovorih o počutju je, da zaposleni še vedno ne iščejo vzrokov za dobro (slabo) počutje v sebi, ampak zunaj sebe, kar pomeni, da se še vedno ne zavedajo, da so za lastno dobro počutje odgovorni najprej sami.

Skupina zaposlenih, ki je opravila izobraževanje, trenutno izvaja enoletni načrt udejanjanja načel sreče na delovnem mestu (happines@work).

Sklep: Skrb za srečo in dobro počutje na delovnem mestu ni enkratni dogodek, ampak nenehno vlaganje in skrb zase ter za svoje dobro počutje. K temu sodijo tudi odgovorno obnašanje, skrb za pozitivno organizacijsko klimo, sodelovalno delovanje, skrb za odprto in podporno komunikacijo. Zavedanje, da z lastnim zgledom vzgajamo bodoče generacije, mora biti skrb in prednostna naloga vsakega strokovnega delavca s področja vzgoje in izobraževanja.

Vloga vodje projektnega tima na šoli

Petra Žunko, Osnovna šola Miklavž

Razvojni projekt Bralna pismenost in razvoj slovenščine – OBJEM (Ozaveščanje, Branje, Jezik, Evalvacije, Modeli) je potekal od novembra 2016 do oktobra 2022. Namen projekta je bil razvoj in preizkušanje didaktičnih pristopov po celotni vertikali izobraževanja, saj je bil cilj dvigniti raven bralne pismenosti.

Na vsakem razvojnem vzgojno-izobraževalnem zavodu je deloval šolski razvojni tim kot spodbujevalec razvoja z namenom, da širi pridobljeno znanje na usposabljanjih v kolektivu in s tem pritegne čim večje število drugih strokovnih delavcev k preizkušanju pristopov. Prikazati želimo vlogo vodje predvsem kot motivatorja, spodbujevalca, prenašalca, zapisnikarja, organizatorja (in še kaj) preko dokazov opravljenega dela v projektu.

Vodja šolskega razvojnega tima je na različnih usposabljanjih, izobraževanjih in delovnih srečanjih pridobival strokovno znanje s področja bralne pismenosti in veččin kolegialnega podpiranja – kar je pripomoglo k vpeljevanju novosti, pri tem pa je motiviral člane tima, naj se pridružijo različnim

usposabljanjem. S člani je razvijal in preizkušal različne didaktične pristope in strategije za dvig bralne pismenosti, motivacije za branje, za učinkovitejšo rabo slovenščine kot učnega jezika, za umeščanje slovenščine kot drugega jezika in za posodobljeno vlogo šolske knjižnice kot kulturnega in informacijskega središča. V vsakem akcijskem krogu je na spletni strani projekta izbral in objavil zapis didaktičnega pristopa za vsak VIO, ki je v tem času nastal pri članih. Izvajal je medsebojne hospitacije za člane ali se jih udeleževal in po izvajanju vodil evalvacijo. Sodeloval je s skrbnikom (svetovalcem z ZRSŠ), se dogovarjal za skrbniške obiske, skrbel za seznanjenost strokovnih delavcev, staršev in javnosti z delom v projektu. Organiziral in moderiral je mreženja razvojnih in implementacijskih vzgojno-izobraževalnih zavodov, dejavno sodeloval pri nastajanju različnih publikacij v času projekta in spodbujal člane k pisanju prispevkov. S člani je pripravil analizo stanja na šoli na začetku projekta in zapisal poročilo, v katerem je opredelil močna področja, nevralgične točke in izbor prioritete za delo v projektu, s temi podatki je nato oblikoval akcijski načrt ter ob koncu projekta pripravil končno poročilo in predstavitev modela bralne pismenosti vzgojno-izobraževalnega zavoda na sklepni konferenci. Iz dokazov opravljenega dela je razvidno, da je pri vodenju pomembno zavedanje odgovornosti vodje, da projekt pripelje do konca kljub morebitnim težavam.

Nedržavni prazniki in šola – kršitev ali dolžnost

Nina Kramberger, Osnovna šola Videm

V pravilniku o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli je zapisano, da šola zagotavlja enakopravno obravnavanje ne glede na spol, raso in etnično pripadnost, veroizpoved, socialni status družine in druge okoliščine. Ob tem se poraja vprašanje, ali je v šoli, v kateri je večinski delež katoliških otrok, dovoljen obisk verouka med tako imenovanimi prostimi urami. Ali je dovoljena izdelava adventnih vencev za božični bazar? Ali je sporno izdelovanje izdelkov ob materinskem dnevu, medtem ko je med njimi otrok, ki nima mame? Ob teh ustvarjanjih namreč ne čutijo radosti vsi učenci. Kaj pa tisti iz islamskih družin, ki tega v družini ne počnejo? Kdaj so zastopane njihove verske pravice? Ali otrok, ki nima mame, ob ustvarjanju na temo materinskega dne občuti stisko? Veliko je vprašanj, na katera nenehno iščemo odgovore in se ob njih kot učitelji sprašujemo, ali delamo prav. Ogromno novih vprašanj se je odprlo med epidemijo covid-19. Ali je prav, da učitelji govorimo o cepljenju, kot so to od nas pričakovali nekateri starši? Na nekatera vprašanja odgovorov nisem našla. V sklopu podaljšanega bivanja pa se trudim učencem predstaviti čim več različnih kultur, običajev, navad in praznovanj ljudi po svetu, pogovarjamo se tudi o različnih stiskah, izgubah, smrti in drugih perečih temah, za katere med poukom zmanjka časa. Odgovore na nekatera izmed vprašanj sem iskala tudi med drugimi učitelji, saj me je zanimalo, v kolikšni meri kot šola skrbimo za upoštevanje zgoraj omenjene temeljne pravice vsakega učenca. Ugotovila sem, da se učitelji trudijo zastopati čim širšo paleto praznovanj in običajev. Na tak način učenci spoznavajo ne samo kulturo, ki jo poznajo, temveč tudi druge običaje in vrednote, ki jih imajo ljudje po svetu. In tako lažje razumejo učence, ki niso iste veroizpovedi, rase, spola, mišljenja ... kot oni sami.

Sodelovanje med šolo in lokalno skupnostjo za razvoj kraja

Suzana Šapek, Šolski center Ravne na Koroškem

Kot profesorica na Srednji šoli Ravne in predsednica krajevne skupnosti želim predstaviti uspešen primer sodelovanja med lokalno skupnostjo in šolo. V sodelovanju s Podružnično osnovno šolo (POŠ) Kotlje smo uresničili projekt, ki je pomemben za izobraževanje in širšo lokalno skupnost.

Cilj, ki smo se ga zastavili, je bil postaviti učni kozolec, ki bo služil kot inovativno učno okolje ter bo zanimiv za učence, hkrati pa bo tudi turistična znamenitost, namenjena predvsem učencem šol, ki prihajajo v okviru šolskih ekskurzij v Kotlje na ogled Prežihove bajte – spominskega muzeja slovenskega pisatelja Lovra Kuharja - Prežihovega Voranca. Projekt se je začel s predstavljanjem in primerjavo idej, kakšen naj bo videz učnega kozolca. Sledilo je iskanje informacij in virov v domačem kraju in v učnih vsebinah, ki jih učenci obravnavajo pri pouku, razvrščanje besedila in slik ter urejanje in oblikovanje. Pri tem sem sodelovala z učiteljicami in učenci šole, s podjetjem za izdelavo lesene konstrukcije ter s tiskarjem, ki je natisnil predstavitvene ploščice. Učni kozolec se je izkazal kot izjemno uspešen, a tudi zahteven projekt, saj je zahteval sodelovanje vseh deležnikov. Projekt ne bi bil izvedljiv, če ne bi bil na predlog KS Kotlje financiran iz sredstev participativnega proračuna občine Ravne na Koroškem. Kozolec je postavljen v bližini šole in privablja pozornost otrok šole in vrtca, krajanov, širše lokalne skupnosti ter turistov. Projekt omogoča sodelovanje z drugimi šolami, pa tudi s kulturnimi in turističnimi društvi. Otroci so pridobili prostor za učenje in raziskovanje, medtem ko so krajanje in turisti dobili dodatno zanimivost v kraju.

Sodelovanje lokalne skupnosti in šole se je z izvedbo projekta postavitve učnega kozolca še povečalo. Izboljšala se je kakovost pouka, saj je znanje, pridobljeno s pomočjo učnega kozolca, zunaj učilnice, trajnejše, učenci so pri takem pouku dejavnejši. Krajanje so zadovoljni s pozitivnimi spremembami v svojem okolju, prav tako pa tudi turistično društvo, ki je na ogled kozolca že pripeljalo prve turiste, ti pa so nad njim izrazili navdušenje. S postavitvijo kozolca smo počastili življenje in delo našega pisatelja Lovra Kuharja - Prežihovega Voranca. Projekt učnega kozolca v Kotljah je tako zgled ne le za to, kako združiti kulturno dediščino in izobraževanje ter hkrati krepiti povezavo med šolo in širšo skupnostjo, temveč tudi za to, kako povečati socialni in kulturni kapital vseh deležnikov.

Vloga kulturno-prosvetnih društev in šol pri ohranjanju kulturne dediščine na podeželju

Nataša Knez, Šolski center Ravne

Skrb za ohranjanje kulturne dediščine in živega ustnega izročila je na podeželju, predvsem v manjših vaseh, naloga članov kulturno-prosvetnega društva in drugih društev. Prosvetni delavci, zlasti učitelji in vzgojitelji, imajo odločilno vlogo pri vzgajanju mladih v dejavne in odgovorne krajanje, ki jim bo mar za ohranjanje njihove bogate dediščine. Žal je zanimanja za kulturne dejavnosti pri mladih čedalje manj, zato je pomembno, da jih že ob vstopu v šolo vključujemo v različne kulturne prireditve, da spodbujamo njihovo nadarjenost in jim damo priložnost, da se na krajevnih prireditvah predstavijo. V svojem prispevku želim predstaviti primer sodelovanja turistične sekcije in svojega dela lokalne turistične vodnice s krajevno podružnično osnovno šolo Libeliče. V preteklih letih sem izvedla kar nekaj uspešnih medpredmetnih povezovanj z učitelji zgodovine in aktivnega državljanstva, kar me je napeljalo tudi k razmisleku o tem, kako bi lahko vodenje po muzejskih zbirkah izvedla tudi z učenci krajevne osnovne

šole in v njih vzbudila željo po tovrstnem udejstvovanju. Z učiteljico razrednega pouka sva se odločili, da v »projekt« vključiva učence 5. razreda, in izdelali načrt, katere vsebine bo ogled vključeval, kako bo potekal, naredili sva časovni okvir, izbrali predmeta, ki ju bova vsebinsko vključili, in se dogovorili za dejavnosti med turističnim ogledom in po njem. Ogled posamezne turistične zanimivosti je bilo treba prilagoditi razvojni oziroma starostni stopnji učencev. Skupaj sva načrtovali tudi pripravo delovnih listov, izdelavo risb ter predstavitev. Delo je potekalo najprej na terenu, nato pa v učilnici. Učenci so na posameznih lokacijah opravljali različne naloge in jih nato predstavili. Uspešen zaključek je potrdil, da je tovrsten način poučevanja in sodelovanja učinkovit, delo je potekalo kontinuirano in produktivno, zastavljeni cilji so bili doseženi, zato bomo projekt nadaljevali tudi v prihodnje. Timsko sodelovanje strokovnih delavcev na različnih področjih ustvarja nove ustvarjalne rešitve, zvišuje se kakovost učenja, vzpostavi se tudi pozitivna interakcija med učenci in lokalno skupnostjo.

Izzivi povezanosti podružnične osnovne šole z lokalno skupnostjo

Helena Knez, Osnovna šola neznanih talcev Dravograd

V osnovnošolskem sistemu imajo podružnične, »podeželske« ali »male« šole, kot jih pogosto imenujemo, pomembno vlogo. Močno so povezane s krajem, med šolami in krajem mora biti vzpostavljena kompleksna interakcija, sodelovanje pa mora potekati na različnih ravneh: kulturni, športni, medgeneracijski ... Kot dolgoletna učiteljica in vodja podružnične šole sem se na poklicni poti srečevala s številnimi izzivi, kako povezati različne deležnike, torej učence, starše, strokovne delavce z institucijami lokalne skupnosti in posamezniki, za ustvarjanje trajnostnih, raznolikih in koristnih izkušenj. Hitro se je namreč pokazalo, da je za doseganje skupnih ciljev potrebno dobro načrtovanje in organizacija različnih dejavnosti. V prispevku bom prikazala primere dobrih praks, ki so se z leti izkazale za učinkovite, ter nekaj projektov, s katerimi naša šola sodeluje z lokalno skupnostjo.

Eno temeljnih sodelovanj v kraju zagotovo poteka na področju kulturnega delovanja. V praksi to pomeni, da na začetku koledarskega leta skupaj načrtujemo prireditve, ki zaznamujejo praznike in obeležujejo pomembne krajevne dogodke. S turistično sekcijo izvajamo projekte, s katerimi skušamo učencem privzgajati skrb za ohranjanje kulturne dediščine in pomen vzdrževanja krajevnih kulturnih spomenikov. Sodelujemo v projektih, ki spodbujajo medgeneracijsko sodelovanje ter skrb za starejše krajanje, po svojih zmožnostih se pridružujemo tudi dobrodelnim akcijam. Z njimi pri mladih razvijamo občutek za odgovornost in empatijo do starejših in ranljivejših. Zaradi neposredne bližine CŠOD imamo možnost povezovanja in izvajanja krajsih taborov ter načrtovanja različnih dejavnosti s poudarkom na eksperimentalnem in problemskem učenju. S pomočjo staršev in lokalnih društev skrbimo za šolski sadovnjak in obdelujemo vrtničke. V skrbi za ohranjanje narave sodelujemo pri vzdrževanju gozdne učne poti. Ob koncu koledarskega leta s predstavniki krajevnih organizacij in društev opravimo evalvacijo, v kateri kritično ovrednotimo opravljeno delo ter načrtujemo nove projekte. Zavedamo se, da le dobro medsebojno sodelovanje vseh udeležencev vodi k skupnim ciljem, ponuja kakovostne rešitve in daje koristne rezultate.

Novi principi pri krepitvi slovenske narodnostne identitete v vzgoji in izobraževanju

Tadej Kralj, Osnovna šola narodnega heroja Rajka Hrastnik

Etični principi v sodobnem vzgojno-izobraževalnem procesu narekujejo odgovornost vseh deležnikov učno-vzgojnega procesa, da kot družbeni konstrukt prispevamo k spodbujanju narodnostne identitete. Evropski jezikovni in kulturni okvir zaradi aktualnih družbenih razmer stremi k uveljavljanju politike multikulturalizma, kar se odraža tudi v slovenskem jezikovnem in kulturnem prostoru. Zaradi vse večjega vpliva sodobnih migracijskih tokov iz političnih in ekonomskih razlogov ter digitalne tehnologije, ki omogoča dostop do vsebin z vse večjo hegemonijo angleščine, moramo v vzgojno-izobraževalnem procesu, v katerem se srečujemo z mešanjem različnih narodnosti, kultur in jezikov, širiti domovinsko vzgojo na vseh področjih družbenega in kulturnega življenja.

Učni načrt za slovenščino v osnovni šoli (2018: 4) nas zavezuje, da moramo pri učencih krepiti narodnostno identiteto, ki je eden od temeljnih splošnih učnih ciljev pouka po celotni vertikali. Ena od oblik potrjevanja narodnostne identitete v šolskem okolju poleg splošnega pouka je tudi virtualna proslava ob slovenskem kulturnem prazniku (2021), katere scenarij vključuje skupne identifikacijske elemente, in sicer jezik kot temelj narodnostne identitete, glasbeno umetnost kot simbol potrjevanja identifikacije, literaturo, s katero spodbujamo bralno kulturo, šport, ki je pomemben vidik pri ohranjanju zdravja in razvoju kognitivnih zmožnosti, in slovenske medije, ki morajo ostati dosledni pri negi jezika. Vse omenjene identifikacijske elemente v virtualni proslavi podkrepijo znani Slovenci, ki delujejo na različnih področjih družbenega in kulturnega ustvarjanja v javnem življenju.

Virtualna proslava je nastala v obdobju epidemije covid-19. Objavljena je bila na družbenem omrežju YouTube. Projekt je bil zelo uspešen, kar nam dokazuje več kot 4000 ogledov. Ta podatek podkrepi dejstvo, da je proslava, ki je lahko kot učni pripomoček pri domovinski vzgoji vedno aktualna, pozitivno vplivala na potrjevanje narodnostne identitete pri naštetih identifikacijskih vidikih, ki jih moramo kot deležniki šolskega okolja s kolektivno zavestjo po celotni vertikali nenehno spodbujati in širiti med učenci.

Vir: Virtualna proslava ob slovenskem kulturnem prazniku: (2) OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik – Proslava ob kulturnem prazniku 2021 – YouTube.

Razumevanje vpliva različnih dejavnikov šolske klime na občutek pripadnosti šoli

Vesna Starman, Svetovalni center za otroke in mladostnike slovenske Istre

V prispevku izhajamo iz teorije ekoloških sistemov Bronfenbrennerja (1993), ki ponuja neprecenljiv okvir, v katerem je mogoče organizirati dejavnike okolja in razumeti njihov vpliv na občutek pripadnosti, saj v središče postavlja učenca, vsak prispevajoči dejavnik pa je umeščen glede na učenčev izobraževalni ekosistem.

Učenci obstajajo v sistemu medsebojno povezanih odnosov, vlog, dejavnosti in okolij (Shelton, 2019). Neposredne interakcije, ki vključujejo interakcije med učenci ter med učenci in učitelji, imajo lahko pomembno vlogo pri krepitvi občutka pripadnosti učencev šoli (Dehuff, 2013; Goodenow, 1993).

Zanimalo nas je, kako učenci tretje triade osnovnih šol v slovenski Istri ocenjujejo različne dejavnike, ki se nanašajo na občutek pripadnosti šoli.

Oblikovali smo anonimni spletni vprašalnik s trditvami, ki so se nanašale na različne dejavnike šolske klime, kot so učinkovito učno okolje, odnosi med učitelji in učenci, varnost v šoli, interakcije med vrstniki in vključenost staršev, da bi preverili, kako po mnenju anketirancev naštetu vpliva na njihov občutek pripadnosti šoli. Povezavo na vprašalnik smo poslali šolskim svetovalnim delavkam osnovnih šol v slovenski Istri s prošnjo, naj jo posredujejo učencem tretje triade in v okviru razredne ure omogočijo učencem, da samostojno ocenijo strinjanje s trditvami, in sicer s 5-stopenjsko lestvico od »zelo se strinjam« do »sploh se ne strinjam«. Na koncu so imeli učenci možnost zapisati dodatno misel, mnenje in podobno.

Navodila za reševanje so bila jasna, sodelovanje prostovoljno, čas za izpolnjevanje pa zaradi prednosti spletnega anketiranja prilagodljiv. Reševanje je vzelo približno petnajst minut.

Rezultati so lahko za učitelje pomembni, ker bodo razumeli, kako lahko različni in medsebojno povezani dejavniki krepijo ali zavirajo učenčev občutek pripadnosti.

Pomen povezovanja lokalne skupnosti in izobraževalcev pri soustvarjanju inovativnih didaktičnih orodij za spodbujanje prilagajanja na podnebne spremembe z ekosistemskim pristopom

Liliana Vižintin, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Mediteranski inštitut za okoljske študije

Ukrepanje glede podnebnih sprememb zahteva dve vrsti odzivanja, in sicer zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, torej sprejemanje ukrepov za blaženje, in prilagajanje neizogibnim posledicam. Vzgoja in izobraževanje lahko pomembno prispevata h krepitvi znanja in ozaveščenosti mladih, ki bodo kasneje te posledice najbolj občutili, hkrati pa bodo kot odrasli krojili bodoči trajnostni razvoj človeštva. Zato je pomembno, da mlade informiramo in izobražujemo o posledicah podnebnih sprememb in pomenu zdravih ekosistemov ter o ohranjanju biotske raznovrstnosti za blaženje učinkov in prilagajanje nanje. Slednje sloni na predvidevanju škodljivih učinkov podnebnih sprememb in ustreznem ukrepanju, da bi preprečili ali zmanjšali škodo ter druga tveganja za zdravje in blaginjo

skupnosti. Ekosistemski pristopi v prilagajanju nam omogočajo doseganje številnih pozitivnih družbeno-gospodarskih in okoljskih učinkov. Vloga raziskovalcev je pri tem prav zbiranje zanesljivih podatkov in informacij ter prenos tega znanja na mlade preko povezovanja s strokovnjaki znotraj vzgojno-izobraževalnega procesa. Sodelovanje različnih deležnikov v skupnosti pri sooblikovanju ukrepov in njihovi implementaciji nam omogoča tudi boljše izkoriščanje priložnosti za obnovo ekosistemov in trajnostni razvoj na lokalni ravni. Izobraževanje in ozaveščanje sta zato ključni vidik vseh modelov za krepitev zmogljivosti, ki so v podporo temu procesu, in ju je treba uskladiti s potrebami različnih ciljnih skupin, njihove vloge in načina sodelovanja v procesu prilagajanja.

Prispevek bo preko pregleda relevantne raziskovalne literature utemeljil pomen sodelovanja raziskovalcev in drugih deležnikov lokalne skupnosti pri vzgoji in izobraževanju o prilagajanju na podnebne spremembe in trajnostnem razvoju. Še posebej bo obravnaval občansko znanost in didaktična orodja, ki jih razvijajo raziskovalci v sodelovanju z izobraževalci, da bi učence spodbudili k raziskovanju in razumevanju različnih vidikov prilagajanja na podnebne spremembe v lokalnem okolju. Kot študijski primer se bo osredotočil na pristop, izkušnje in didaktična orodja, razvita znotraj projektov ECO-SMART in ECO2SMART, programov obmejnega sodelovanja Interreg Italija – Slovenija.

Pravica dvojezičnih govorcev in pravica do dvojezičnosti v vzgoji in izobraževanju v slovenski Istri ter položaj dvojezičnosti

Mojca Kompara Lukancič, Univerza v Mariboru

Izhodišča: Skladno s slovensko ustavo se v prispevku osredinimo na pravice dvojezičnih govorcev in pravice do dvojezičnosti v slovenski Istri, pri čemer imamo v mislih pravice italijanske manjšine, ki izhajajo iz slovenske ustave, ter orišemo vzgojno-izobraževalni prostor v slovenski Istri, ki je usmerjen v zagotavljanje dvojezičnosti in hkrati v obstoj italijanskega jezika, ter razmišljamo o celovitem položaju dvojezičnosti na etnično mešanem območju.

Metodologija: Osredinimo se na štiri raziskave, in sicer na splošen položaj dvojezičnosti v slovenski Istri, na vpliv italijanskih medijev v slovenski Istri, na rezultate maturitetnega preizkusa iz italijanskega jezika na višji ravni in na položaj dvojezičnosti v slovenskih šolah na narodnostno mešanem območju slovenske Istre. V okviru omenjenih raziskav in rabe metodoloških pristopov so bili uporabljeni anketni vprašalniki, izvedli smo tudi intervjuje in jezikovne teste.

Rezultati: Rezultati kažejo, da je splošen položaj dvojezičnosti v slovenski Istri nezavidljiv, prav tako beležimo padec pri spremljanju italijanskih medijev in njihovem vplivu. Od leta 2007 beležimo vztrajen padec rezultatov maturitetnega preizkusa, in sicer se v zadnjih desetih letih odstotek najuspešnejših dijakov giblje med 6 in 19 %, z izjemo leta 2017. Prav tako rezultati kažejo, da znanje italijanskega jezika v slovenskih osnovnih in srednjih šolah vztrajno pada, to je potrdilo 92 % vprašanih učiteljev. Učitelji so beležili padec tudi pri diagnostičnih testih.

Diskusija in sklepi: S pravnega vidika italijanska manjšina uživa pravice iz slovenske ustave, ki pripomorejo k njeni ohranitvi, z vidika večinskih govorcev pa na podlagi rezultatov ugotavljamo, da je splošen položaj dvojezičnosti nezavidljiv, saj govorci, predvsem rojeni po letu 1990, na podlagi rešenih testov ne kažejo funkcionalne rabe italijanskega jezika. Prav tako beležimo padec medijskega vpliva. Maturitetni rezultati in položaj znanja italijanskega jezika v slovenskih šolah so skrb zbujujoči, pri tem beležimo vztrajen padec in posledično porast nezanimanja za učenje italijanskega jezika, kar slednjega postavlja v nezavidljiv položaj.

Etika medijev pri oblikovanju javnega mnenja o vzgoji in izobraževanju (izkušnje in stališča dijakov srednje medijske šole)

Staša Slapnik, Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica

Prispevek obravnava teoretična izhodišča o medijskem opismenjevanju mladih. Slednje prispeva k razumevanju vloge medijev v družbi, k razumevanju, kako mediji vplivajo na družbo in na razvoj ključnih kompetenc, kot so kompetence preverjanja informacij, samoizražanje in komunikacija državljanov v demokratični državi. Pri predmetu *izražanje s sliko in zvokom* se dijaki seznanjajo z vlogo medijev v sodobni družbi in pomenom verodostojnosti informacij. Ugotovitve tega prispevka temeljijo na razpravi več razredov drugega letnika (78 dijakov) in zbiranju informacij v šolskem letu 2023/2024 o primerih poročanja medijev, ki v povezavi z vzgojo in izobraževanjem (kot prvo novico) razkrivajo dramatične in kontroverzne dogodke. Izpostavljanje senzacionalističnih zgodb z naslovi »Medvrstniško nasilje«, »Nasilje učitelja nad učencem«, »Osnovnošolec na šoli grozil s pištolo«, »Učitelj napadel otroka s svinčnikom in ga večkrat zabodel« in podobno ni primerno, saj pri ljudeh povzroča šok, strah, jezo in prezir. Ustvarja tudi negativno podobo, ki meče slabo luč na vse udeležence vzgoje in izobraževanja. Pozitivne novice, če sploh, pa dobijo obrobni, manj gledljiv termin (na primer Slovenska kronika). Prispevek prikazuje ugotovitve dijakov o njihovih izkušnjah in zaznavah glede poročanja medijev v zgoraj omenjenih primerih. Dijaki so razvijali kritičen odnos do medijskih sporočil, analizirali in vrednotili verodostojnost. Poleg tega so govorili o tem, kako ustvarjati verodostojna sporočila, zbirati podatke, sporočati dejstva in tako naprej. Dijaki vedo, da imajo mediji moč oblikovanja javnega mnenja in vpliv na odnos javnosti do izobraževalnega sistema, zato je njihovo razmišljanje o primernejšem načinu poročanja o takšnih dogodkih pomembno. Predstavljeni bodo primeri, kako dijaki oblikujejo etične novice o vzgoji in izobraževanju v smeri izboljšav namesto ustvarjanja dodatnih težav. Podanih bo tudi nekaj primerov pozitivnih novic o vzgoji in izobraževanju, ki so jih dijaki zasledili na spletu ali v obrobnih novicah in ki bi bile po njihovem mnenju bolj primerne za objavo kot prve novice. To naj bi bilo spodbuda za učenje in osvetljevanje pozitivne plati vzgoje in izobraževanja, kot jo sami doživljajo.

PREDSTAVITVE REFERATOV III

Igra kot vključujoča učna metoda pri učenju slovenščine za učence tujce

Kaja Galič Lenkič, Osnovna šola Brežice

Zaradi pestrosti različnih narodnosti zlasti na obmejnem območju so v osnovno šolo vpisani otroci, ki so v pomembnem številu vključeni v program dodatnih ur slovenščine za učence tujce. Težava nastane pri učencih prve triade, še posebej prvega razreda, ki imajo težave pri sporazumevanju v slovenščini, saj ne razumejo navodil, ne znajo brati in ne poznajo drugih tujih jezikov, zaradi česar ne morejo ne komunicirati z vrstniki ali učitelji ne se učiti po klasičnih učnih metodah.

Igra se je za te otroke pokazala kot uspešna in inkluzivna učna metoda. Med igro otrok razvija jezikovne kompetence, gradi samozavest in samopodobo. Z igro se učitelj otrokom približa, da se sprostijo in se počutijo enako kompetentni kot njihovi slovenski vrstniki. V takšnem okolju so radovednejši, hitreje si zapomnijo nove pojme in jih znajo pri ponavljajočih se dejavnostih vključevati v svoj besedni zaklad.

S primarno izvirno raziskavo smo primerjali učni metodi v skupini osmih otrok, in sicer najprej klasično metodo učenja z uporabo avdio materialov, učbenikov in zvezkov, nato pa metodo učenja s pomočjo

iger. Najprej so učenci nove pojme na temo zelenjave usvajali s poslušanjem, ponavljanjem, povezovanjem in izgovarjanjem, drugič (na temo sadja) pa so se igrali namizne igre (spomin, črni peter, enka), pantomimo, ples, igre na hitre odzive, rajalne igre, opazovalne igre, iskanje predmetov z navodili »vroče – hladno« in podobno. Rezultate usvajanja novega besedišča smo merili s prepoznavo pojmov, in sicer smo učencem od naučenih 32 besed pokazali deset naključnih slik. Ugotovili smo, da so v prvi enoti (sadje) učenci v povprečju pravilno poimenovali štiri pojme od desetih, v drugi enoti (zelenjava), pri kateri je pouk potekal z igro, pa osem od desetih pojmov. Z metodo opazovanja smo prav tako ugotovili, da so učenci raje prihajali k uram slovenščine, ko so se igrali. Sklenemo lahko, da je igro smiselno vključiti kot učno metodo, ki je za najmlajše inkluzivna, spodbudna in daje dobre rezultate.

Prilagoditve v osnovni šoli – pravica otrok, nedorečena odgovornost

Sanja Marn, Osnovna šola Vransko-Tabor

Izhodišča: V rednih osnovnih šolah zadnja leta opažamo trend naraščanja števila otrok s posebnimi potrebami, ki pridobijo odločbe o usmerjanju. Definicij o tem, kdo sploh so otroci s posebnimi potrebami, je ogromno in se nemalokrat razlikujejo od avtorja do avtorja. Vsem otrokom s posebnimi potrebami pa je skupno, da potrebujejo v procesu vzgoje in izobraževanja prilagojene oblike dela, ob pomoči katerih lahko izkažejo svoje znanje in dosežejo uspeh. Strokovna skupina, sestavljena iz strokovnih delavcev, ki bodo sodelovali pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa, pripravi individualiziran program, ki poleg ciljev vključuje tudi prilagoditve na različnih področjih.

Problem: Pogosto v praksi do največjih dilem pri uresničevanju odločb in individualiziranih programov prihaja ravno na področju prilagoditev, do katerih ima posamezen učenec, ki pridobi odločbo, pravico. Z leti se je izkazalo, da do največje neskladnosti prihaja med prilagoditvami, zapisanimi v strokovnem mnenju oziroma v odločbah, med prilagoditvami, ki jih predlaga strokovna skupina, in med zahtevami staršev ter željami otrok. Z drugimi besedami: prihaja do nasprotja interesov različnih deležnikov v procesu.

Metode: Sestavljen individualiziran program se predstavi tudi staršem, ki imajo možnost, da ga v sodelovanju s strokovno skupino dopolnijo. Zaželeno je, da se, če je to le mogoče, v sestavljanje individualiziranega programa vključi tudi otrok. Zakon nalaga, da se evalvacija individualiziranega programa izvede najmanj enkrat v vsakem vzgojno-izobraževalnem obdobju, sta pa pomembna tudi redno spremljanje otrokovega napredka in hkrati evalvacija ciljev, določenih v individualiziranem programu.

Ugotovitve: Strokovni delavci, ki izvajamo dodatno strokovno pomoč, se nemalokrat znajdemo na pragu pomembnih odločitev, za katere prevzemamo veliko odgovornost. Naš cilj je, da so učenci z odločbami ob koncu osnovnošolskega izobraževanja čim bolj samostojni in da se ob prehajanju v čedalje višje razrede število prilagoditev manjša. Želimo si vzajemnega sodelovanja s starši v otrokovo največjo korist, vendar starši pogosto pritiskajo na nas z izvajanjem prilagoditev, ki jih otroci ne potrebujejo ali ki jim ne omogočajo možnosti za napredek.

Sklep: Prilagoditve so za otroke z odločbami pravica, strokovnim delavcem pa pomenijo veliko odgovornost za strokovno sodelovanje med vsemi deležniki v procesu vzgoje in izobraževanja, pri katerem morajo hkrati zagotoviti največje koristi otrok.

Ali strokovni delavci res lahko delamo v največjo korist otroka?

Darja Korpnik, Osnovna šola Vransko-Tabor

Temeljni cilj vseh sodelujočih v vzgojno-izobraževalnem procesu je optimalni razvoj otroka. Glede na Programske smernice smo svetovalni delavci pri svojem delu strokovno avtonomni, zavezani moralnim načelom, korektni pri posredovanju strokovnega mnenja, po drugi strani pa imamo pravico odkloniti vse naloge, ki so v nasprotju s strokovnimi načini dela ali poklicnim etičnim kodeksom. 7. člen Družinskega zakonika in 3. člen Konvencije o otrokovih pravicah nas zavezuje k spoštovanju načela otrokove koristi. Pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki morajo biti otrokove koristi glavno vodilo.

Problem: Teoretična izhodišča dajejo jasne in razumljive smernice svetovalnega dela, pa vendar se v praksi velikokrat pojavljajo primeri, ko odgovornost in avtonomnost nasprotnega subjekta presegata našo pravico do odgovornega spoštovanja načela otrokovih koristi. Prispevek pojasnjuje odnos med svetovalnim delavcem in starši ter vključenost enega in drugih v proces usmerjanja otroka s posebnimi potrebami.

Metode: Svetovalni delavci se s starši povezujemo večinoma individualno. Ko se pojavi potreba, k razgovoru povabimo strokovne delavce, ki otroka bodisi poučujejo bodisi so ga diagnosticirali. Na ta način lahko staršem predstavimo celostno funkcioniranje njihovega otroka in svetujemo nadaljnje korake.

Ugotovitve: Strokovni delavci v šoli smo odgovorni za udejanjanje petstopenjskega modela pomoči učencu z učnimi težavami. Že na drugi stopnji je potrebno soglasje staršev, da se otrok lahko vključi v proces svetovanja in prejemanja pomoči ter diagnosticiranja učnih težav oziroma primanjkljajev. Beležimo nekaj primerov, pri katerih starši niso dali soglasja, čeprav svetovalni delavci vemo, da bi bilo svetovalno delo z otrokom v njegovo največjo korist. Podobno se pravice in odgovornosti vključenih subjektov izmenjujejo v nadaljnjih stopnjah usmeritve otroka.

Sklep: Ne glede na to, da imamo svetovalni delavci pri svojem delu pravico do avtonomije, nas pri zagotavljanju otrokove največje koristi omejuje odgovornost staršev oziroma zunanje institucije.

Namen in moč povratnih informacij s poudarkom na učenčevi samorefleksiji – osebni dnevnik vedenja

Anita Dernovšek, Osnovna šola Vižmarje Brod

Formativna pedagogika je v šolskem prostoru deležna pozornosti strokovnih delavcev na različnih predmetnih področjih že vrsto let. Z njo sem se seznanila že pred desetletjem na izobraževanjih in delavnicah ter pri projektu Formativno spremljanje pouka v okviru Zavoda za šolstvo. Kot učiteljica slovenščine sem pridobljeno znanje in izkušnje sprva delila s svojimi učenci in s strokovnimi delavci predvsem v okviru pouka slovenščine, kasneje pa sem v vlogi razredničarke formativno začela spremljati tudi vedênje učencev tretje triade, ki na kakršen koli način odstopa od ustaljenih dogovorov in pravil šolskega reda. Pristop Jamesa Nottinghama, ki je najbolj znan kot ustvarjalec »brezna učenja«, sem zamenjala z »breznom vedênja« in zasnovala osebni dnevnik vedênja s poudarkom na povratnih informacijah in učenčevi samorefleksiji.

Na podlagi osebnega dnevnika – Moj dnevnik vedênja – učenec med poukom in odmori spremlja svoj napredek osebnega vedenja, šolskega in domačega dela ter odnosa do vrstnikov in učiteljev, ki kažejo otrokov napredek z dajanjem sprotnih povratnih informacij – te so osnova za učenčevo spremljanje

vedenja in samorefleksijo. Osebni dnevnik ustrezno vključuje tudi starše, ki so pomemben deležnik v vzgojnem procesu otroka. Takšen način formativnega spremljanja vedenja se je pokazal tudi kot ustrezna podlaga za celostno obravnavo učenca, saj predvideva tudi sodelovanje različnih strokovnih delavcev. Sprva sem osebni dnevnik uporabljala sama kot razredničarka. Ker pa so učenci dobivali povratne informacije pri vseh učiteljih, ki so jih poučevali, in se je vedenje otrok izboljšalo tudi pri njihovem pouku, so ga začeli uporabljati tudi drugi strokovni delavci.

Podatki so se zbirali sproti, tako da so učenci in učitelji beležili dnevniške zapise – povratne informacije, ki so bili podlaga za dejavno in sprotno analizo dosežkov pri različnih deležnikih, in sicer vsak dan pri učencih in starših doma, v šoli pa enkrat na teden pri pogovornih urah razrednika s starši in otroki ter tudi enkrat mesečno na mesečnih srečanjih razrednega učiteljskega zbora.

Opazili smo, da so učenci postali bolj osredotočeni na delo, motivirani in disciplinirani, da so dejavneje načrtovali in spremljali svoje vedenje, da so se pri pouku bolj osredotočili ter da so tudi uspešneje opravljali šolske in domače obveznosti.